

V I Lenin

Om en karikatyr på marxismen och om imperialistisk ekonomism

”Ingen kan kompromettera den revolutionära socialdemokratien, om den inte komprometterar sig själv.” Denna sentens måste man alltid minnas och beakta, när en eller annan viktig teoretisk eller taktisk sats i marxismen segrar eller åtminstone sätts på dagordningen och när, *förutom* direkta och bestämda fiender, även sådana vänner ”kastar sig” över den, vilka hopplöst komprometterar – rent ut sagt skämmer ut den – och gör den till en karikatyr. Detta har hänt flera gånger i den ryska socialdemokratins historia. I samband med marxismens seger i den revolutionära rörelsen i början av 1890-talet uppstod en karikatyr på marxismen i form av den dåvarande ekonomismen eller ”strejkismen”. Utan en mångårig kamp mot den skulle ”iskraiterna” inte ha kunnat hävda den proletära teorins och politikens grundvalar vare sig mot den småborgerliga narodismen eller den borgerliga liberalismen. Samma sak var det med bolsjevismen, som segrade i den massomfattande arbetarrörelsen 1905, bl a tack vare en riktig tillämpning av parollen ”bojkott mot tsarduman” på hösten 1905, då de viktigaste striderna under den ryska revolutionen utkämpades. Bolsjevismen fick uppleva – och i kamp övervinna – en karikatyr på bolsjevismen 1908-10, då Aleksinskij m fl ställde till ett stort rabalder mot deltagande i tredje duman.

Så ligger saken till också idag. Erkännandet av att det *nuvarande* kriget är imperialistisk och påpekandet av *dess* nära samband med kapitalismens imperialistiska epok möter inte bara bestämda motståndare utan också obestämda vänner, för vilka ordet imperialism blivit ett ”mode”. Efter att ha *memorerat* detta ord, erbjuder de arbetarna det mest hopplösa teoretiska virrvarr och återupplivar en hel rad av den tidigare ekonomismens tidigare fel. Kapitalismen har sekrat – *därför* behöver man inte reflektera över politiska frågor, resonerade de gamla ekonomisterna 1894 1901 och gick så långt att de förnekade den politiska kampen i Ryssland. Imperialismen har sekrat – *därför* behöver man inte reflektera över den politiska demokratins frågor, resonerar de nutida imperialistiska ekonomerna. P Kievskijs här ovan publicerade artikel förtjänar uppmärksamhet som exempel på sådana stämningar, på en sådan karikatyr på marxismen. Den är det första försöket att ge en någotsånär helgjuten litterär framställning av den ideologiska vacklan, som kunnat observeras i vissa utlandscirklar i vårt parti från början av 1915.

Om den imperialistiska ekonomismen spreds bland de marxister, som i socialismens nuvarande stora kris beslutsamt gjort front mot socialchauvinismen och ställt sig på den revolutionära internationalismens sida, så skulle detta bli ett mycket allvarligt slag mot vår riktning – och vårt parti – ty det skulle kompromettera det inifrån, från dess egna led, och göra det till företrädare för en karikerad marxism. Det är därför nödvändigt att ingående diskutera åtminstone de viktigaste av de många felen i Kievskijs artikel, hur ”ointressant” detta än må vara i och för sig och hur ofta detta än må leda till ett övermåttan elementärt klarläggande av övermåttan elementära sanningar, som sedan länge är kända och klara för en uppmärksam och eftertänksam läsare från vår litteratur åren 1914 och 1915.

Låt oss börja med den mest ”centrala” punkten i Kievskijs resonemang för att omedelbart sätta läsaren in i ”kärnpunkten” i den ”imperialistiska ekonomismens” nya riktning.

1. Den marxistiska inställningen till krig och till ”fosterlandsförsvar”

Kievskij är själv övertygad om och vill övertyga läsarna om att han är ”oense” *endast* om nationernas självbestämmande, om paragraf 9 i vårt partiprogram. Mycket förargad söker han tillbakavisa anklagelsen, att han fundamentalt avviker från marxismen *överhuvudtaget* i

frågan om demokratin, att han har ”förrått” (de giftiga citationstecken är Kievskijs) marxismen i något väsentligt. Men kärnpunkten är just den, att så snart som vår författare börjar utlåta sig om att han bara är oense i en enskild delfråga, så snart han börjar anföra argument, överväganden osv, så visar det sig omedelbart, att han just avviker från marxismen över hela linjen. Ta paragraf *b* (avsnitt 2) i Kievskijs artikel. ”Detta krav [dvs nationernas självbestämmande] leder raka vägen [!] till socialpatriotismen”, proklamerar vår författare och förklarar att den ”förrädiska” parollen om fosterlandsförsvar är en slutsats, som ”med absolut [!] logisk [!] konsekvens dras ur nationernas självbestämmanderätt ...” Självbestämmandet är enligt honom ”en sanktionering av det förräderi som begåtts av de franska och belgiska socialpatrioterna, som försvarar detta oberoende [Frankrikes och Belgiens nationellt statliga oberoende] med vapen i hand – de gör det som anhängarna av ’självbestämmande’ bara talar om ...” ”Fosterlandsförsvaret tillhör våra värsta fienders arsenal ...” ”Vi vägrar kategoriskt att förstå hur man *samtidigt* kan vara mot fosterlandsförsvaret och för självbestämmandet, mot fosterlandet och för det.”

Så skriver Kievskij. Han har uppenbart inte förstått våra resolutioner mot parollen om fosterlandsförsvaret i det nuvarande kriget. Det är därför nödvändigt att återigen förklara det som så klart och tydligt framlagts i dessa resolutioner.

Vårt partis resolution, antagen på Bernkonferensen i mars 1915 och rubricerad Om parollen om fosterlandsförsvar, inleds med orden: ”*Det nuvarande krigets sanna väsen består*” i det och det.

Klarare kan det inte sägas, att det är fråga om det *nuvarande* kriget. Orden ”sanna väsen” visar, att man måste skilja mellan sken och verklighet, mellan det yttre och väsendet, mellan fraser och gärningar. Fraserna om fosterlandsförsvaret i detta krig förfalskar det imperialistiska kriget 1914-16 – ett krig om uppdelning av kolonierna, om röveri av främmande områden osv – till ett nationellt krig. För att undanröja minsta möjlighet att förvränga våra åsikter tillfogar resolutionen ett särskilt stycke om de ”*verkligt* nationella krigen”, som ”ägde rum särskilt [observera att särskilt inte betyder uteslutande!] under epoken 1789-1871”.

Resolutionen klargör, att ”till grund” för dessa ”verkligt” nationella krig ”låg en lång process av nationella massrörelser, av kamp mot absolutismen och feodalismen, störtande av det nationella förtrycket ...”

Det är väl klart? I det nuvarande imperialistiska kriget, som föranletts av den imperialistiska epokens alla förhållanden, dvs inte var någon tillfällighet, inte något undantag, inte någon avvikelse från det allmänna och typiska, är fraserna om fosterlandsförsvar ett bedrägeri mot folket, ty detta krig är *inte* nationellt. I ett *verkligt* nationellt krig är ordet ”fosterlandsförsvar” *inte alls* ett bedrägeri och *vi är ingalunda emot det*. Sådana (verkligt nationella) krig förekom ”särskilt” 1789-1871 och resolutionen, som inte med ett enda ord förnekar att de är möjliga också nu, klargör hur man måste skilja ett verkligt nationellt krig från ett imperialistiskt, som skyls av bedrägligt nationella paroller. För att skilja dem åt måste man nämligen undersöka om ”en långvarig process av nationella massrörelser”, ”störtande av det nationella förtrycket” ligger ”till grund”.

I resolutionen om ”pacifism” sägs det direkt: ”Socialdemokratin kan inte förneka den positiva betydelsen av revolutionära krig, dvs icke imperialistiska krig, utan sådana som fördes exempelvis [obs! ”exempelvis”] mellan 1789 och 1871 för att störta det nationella förtrycket ...” Skulle vårt partis resolution 1915 tala om nationella krig, såsom de exempelvis fördes 1789-1871, och påpeka att vi inte förnekar den positiva betydelsen av sådana krig, ifall sådana krig inte ansågs möjliga också nu? Naturligtvis skulle den inte kunna göra det.

En kommentar till vårt partis resolutioner, dvs en populär förklaring av dem, ges i Lenins och Zinovjevs broschyr Socialismen och kriget. I den står det alldeles klart skrivet på s 5, att ”socialisterna har erkänt och erkänner även nu ‘fosterlandsförsvaret’ eller ‘försvarskriget’ som berättigat, progressivt och rättfärdigt” *endast* i den meningen att ”främmande förtryck störtas”.

Det anförs ett exempel – Persien mot Ryssland ”osv” – och sägs: ”... detta skulle vara ‘rättfärdiga’ krig, ‘försvarskrig’, *oavsett* vem som vore den angripande parten, och varje socialist skulle önska att de förtryckta, avhängiga, icke likaberättigade staterna segrade över de förtryckande, förslavande och rovgiriga ‘stor’-makterna”.

Broschyren kom ut i augusti 1915, den gavs ut på tyska och franska. Kievskij känner utmärkt väl till dess innehåll. Aldrig någonsin har dock Kievskij eller någon annan protesterat mot resolutionen om fosterlandsförsvaret, mot resolutionen om pacifismen eller mot tolkningen av dessa resolutioner i broschyren, aldrig någonsin! Baktalar vi alltså Kievskij när vi säger, att denne författare inte alls förstått marxismen, ifall han från mars 1915 inte protesterade mot vårt partis åsikter om kriget men nu, i augusti 1916, i en artikel om självbestämmandet, dvs i en artikel som sägs vara ägnad en del fråga, avslöjar en förbluffande brist på insikt i den *allmänna* frågan?

Kievskij kallar parollen om fosterlandsförsvaret ”förrädisk”. Vi kan lugnt försäkra honom, att *varje* paroll är och alltid kommer att vara ”förrädisk” för *dem*, som mekaniskt upprepar den utan att förstå dess betydelse, utan att tänka sig in i saken och inskränker sig till att memorera ord utan att analysera deras innebörd.

Vad är allmänt talat ”fosterlandsförsvaret”? Är detta ett vetenskapligt begrepp från ekonomin eller politiken osv? Nej. Det är helt enkelt det mest gängse och allmänt använda uttrycket, ibland helt enkelt ett kälkborgerligt uttryck för att *rättfärdiga ett krig*. Ingenting annat, absolut ingenting annat! Det enda som här kan vara ”förrädiskt” är, att kälkborgarna är i stånd att rättfärdiga *varje* krig genom att säga ”vi försvarar fosterlandet”, medan marxismen, som inte sänker sig till kälkborgerlighet, fordrar en historisk analys av varje enskilt krig för att fastställa om *detta* krig kan anses vara progressivt, kan anses tjäna demokratins eller proletariats intressen och i denna mening är legitimt, rättfärdigt osv.

Om man inte förmår att historiskt analysera varje enskilt krigs betydelse och innebörd, är parollen om fosterlandsförsvaret ständigt ett småborgerligt, omedvetet rättfärdigande av kriget.

Marxismen ger en sådan analys och säger: om krigets ”verkliga väsen” *exempelvis* är att störta ett främmande förtryck (vilket var särskilt typiskt för Europa 1789-1871), så är ett krig från en förtryckt stats eller nations sida progressivt. *Om* krigets ”verkliga väsen” är att omfördela kolonierna, att dela bytet, att röva främmande områden (och sådant är kriget 1914-16), så är frasen om fosterlandsförsvaret ”ett rent bedrägeri mot folket”.

Hur skall man finna ett krigs ”verkliga väsen”, hur skall det definieras? Kriget är en fortsättning på politiken. Man måste studera politiken före kriget, den politik som har lett till och framkallat kriget. Om politiken var imperialistisk, dvs försvarade finanskapitalets intressen, om den plundrade och förtryckte kolonier och främmande länder, så är också det krig, som framspringer ur denna politik, ett imperialistiskt krig. Om politiken var en nationell befrielsepolitik, dvs uttryckte en massrörelse mot ett nationellt förtryck, så är det krig, som framspringer ur en sådan politik, ett nationellt befrielsekrig.

Kälkborgaren förstår inte att kriget är ”en fortsättning på politiken” och inskränker sig därför till att säga, att ”fienden angriper”, ”fienden har invaderat mitt land” utan att göra klart för sig *varför* kriget förs, av *vilka* klasser, för *vilket* politiskt mål. Kievskij sänker sig helt till en

sådan källborgares nivå, då han säger, att tyskarna har besatt Belgien och således har ”de belgiska socialpatrioterna rätt” från självbestämmandets ståndpunkt eller att tyskarna har besatt en del av Frankrike och således ”kan Guesde vara nöjd”, ty ”det rör sig om ett territorium, bebott av hans nation” (och inte av en främmande).

För källborgaren är det viktigt *var* trupperna står, vem som är segerrik *för ögonblicket*. För marxisten är det viktigt *varför ifrågavarande* krig förs, under vars förlopp än de ena, än de andra trupperna kan vara segrande.

Varför förs detta krig? Detta påvisades i vår resolution (som grundar sig på de krigförande makternas *politik* i *decennier* före kriget). Storbritannien, Frankrike och Ryssland för krig för att behålla de erövrade kolonierna, för att plundra Turkiet osv. Tyskland för krig för att ta över kolonier och för att självt plundra Turkiet osv. Låt oss anta, att tyskarna även tar Paris och Petersburg. Får detta krig en annan karaktär däri genom? Inte alls. Tyskarnas mål och – vilket är ännu viktigare: den politik tyskarna skulle genomföra ifall de segrade – blir då att ta över kolonier, behärska Turkiet, lägga beslag på andra nationers områden, exempelvis Polen osv, men alls inte att upprätta ett främmande förtryck över fransmän eller ryssar. Till sitt sanna väsen är detta krig inte nationellt utan imperialistiskt. Med andra ord: kriget förs inte för att den ena sidan håller på att störta nationellt förtryck och för att den andra vill upprätthålla det. Kriget förs mellan två grupper av förtryckare, mellan två rövare om hur bytet skall delas och om vem som skall plundra Turkiet och kolonierna.

Kort sagt: ett krig *mellan* imperialistiska stormakter (dvs makter som förtrycker en hel rad andra folk och snärjer in dem i beroende av finanskapitalet osv) eller *i förbund* med stormakter är ett imperialistiskt krig. Kriget 1914-16 är ett sådant krig. I detta krig är ”fosterlandsförsvar” ett bedrägeri, innebär att det rättfärdigas.

Ett krig *mot* imperialistiska, dvs förtryckande, makter från förtryckta (exempelvis koloniala folks) sida är ett verkligt nationellt krig. Ett sådant krig är möjligt också nu. ”Fosterlandsförsvar” från ett nationellt förtryckt lands sida mot ett nationellt förtryckande land är inte bedrägeri, och socialister är *inte alls motståndare* till ”fosterlandsförsvar” i ett *sådant* krig.

Nationernas självbestämmande är detsamma som kamp för fullständig nationell frigörelse, för fullständigt oberoende, mot annexioner, och socialister *kan inte* ta avstånd från sådan kamp, från någon av dess former, inklusive uppror eller krig, utan att upphöra att vara socialister.

Kievskij tror, att han kämpar mot Plechanov: det var ju Plechanov som påpekade sambandet mellan nationernas självbestämmande och fosterlandsförsvaret! Kievskij *trodde* Plechanov, att detta samband *verkligen är sådant* som Plechanov framställer det. Och efter att ha trott honom blev Kievskij förskräckt och beslöt att det var nödvändigt att förneka självbestämmandet för att rädda sig under Plechanovs slutsatser ... Detta är ett stort förtroende för Plechanov, förskräckelsen är också stor, men det finns inte ett spår av *reflektion* över vari Plechanovs misstag består!

För att framställa detta krig som ett nationellt krig hänvisar socialchauvinisterna till nationernas självbestämmande. Det finns bara ett riktigt sätt att bekämpa dem: det måste bevisas, att detta krig inte utkämpas för att befria nationerna utan om vilken av de stora rövare som skall förtrycka *fler* nationer. Men att gå så långt som att förneka ett krig, som *verkligen* förs för att befria nationer, innebär att göra sämsta möjliga karikatyr på marxismen. Plechanov och de franska socialchauvinisterna hänvisar till republiken i Frankrike för att rättfärdiga att den ”försvaras” mot monarkin i Tyskland. Skall man resonera så som Kievskij gör, så måste vi vara emot republiken eller mot ett krig, som *verkligen* förs för att försvara republiken! De tyska socialchauvinisterna åberopar sig på den allmänna rösträtten och den

obligatoriska skolplikten i Tyskland för att rättfärdiga att Tyskland ”försvaras” mot tsarismen. Skall man resonera som Kievskij gör, så måste vi antingen vara mot den allmänna rösträtten och den allmänna skolplikten eller mot ett krig, som *verkligen* förs för att bevara den politiska friheten mot försök att avskaffa den!

Karl Kautsky var marxist till kriget 1914-16, och en hel rad mycket viktiga verk och uttalanden av honom kommer alltid att vara mönsterexempel på marxism. Den 26 augusti 1910 skrev Kautsky i Die Neue Zeit med anledning av den annalkande och akuta krigsfaran:

”I ett krig mellan Tyskland och England gäller frågan inte demokratin utan världsherraväldet, dvs utsugningen av världen. Det är inte en fråga, där socialdemokraterna bör stå på samma sida som sin nations utsugare.” (Die Neue Zeit, 28. Jahrg., Bd. 2, S. 776.)

Detta är en utmärkt marxistisk formulering, som helt sammanfaller med våra formuleringar och helt avslöjar den nu varande Kautsky, som vänt sig från marxismen till försvar av socialchauvinismen och som med all tydlighet klargör principerna för den marxistiska inställningen till kriget (vi skall senare återkomma till denna formulering i andra artiklar). Kriget är fortsättningen på politiken; om det förs kamp för demokrati, är därför också ett krig för demokrati *möjligt*; nationernas självbestämmande är endast ett av de demokratiska kraven, som principiellt inte skiljer sig från de andra. ”Världsherravälde” är kort sagt innehållet i den imperialistiska politiken, som det imperialistiska kriget är en fortsättning på. Att förneka ”fosterlandsförsvar”, dvs deltagande i ett demokratiskt krig, är en absurditet, som inte har något med marxism att skaffa. Att försköna ett imperialistiskt krig genom att använda begreppet ”fosterlandsförsvar” på det, dvs att framställa ett sådant krig som demokratiskt, innebär att bedra arbetarna, att gå över på den reaktionära bourgeoisins sida.

2. ”Vår uppfattning om den nya epoken”

Kievskij, som det inom citationstecken satta uttrycket härstammar från, talar ständigt om ”den nya epoken”. Tyvärr är hans resonemang felaktiga också här.

Vårt partis resolutioner talar om det nuvarande kriget som ett krig, vilket uppstår genom den imperialistiska epokens allmänna förhållanden. Förhållandet mellan ”epoken” och ”det nuvarande kriget” är hos oss fastställt på ett marxistiskt riktigt sätt: för att vara marxist måste man bedöma varje enskilt krig konkret. För att förstå varför det mellan stormakterna, av vilka många 1789–1871 stod i spetsen för kampen för demokrati, kunde och måste utbryta ett imperialistiskt krig, dvs ett till sin politiska betydelse i högsta grad reaktionärt, antidemokratiskt krig, måste man förstå den imperialistiska epokens allmänna förhållanden, dvs att kapitalismen i de avancerade länderna förvandlats till imperialism.

Kievskij har helt förvrängt detta förhållande mellan ”epoken” och ”det nuvarande kriget”. Att tala *konkret* innebär enligt honom att tala om ”epoken”! Och just detta är oriktigt.

Epoken 1789-1871 var en speciell epok för Europa. Det är obestridligt. Man kan inte förstå ett enda av de nationella befrielsekrigen, som var särskilt typiska för den tiden, utan att ha förstått denna epoks allmänna förhållanden. Betyder detta, att *alla* krig under den epoken var nationella befrielsekrig? Naturligtvis inte. Att påstå detta skulle innebära en absurditet och att ersätta ett konkret studium av varje enskilt krig med en löjlig schablon. Åren 1789-1871 förekom såväl kolonialkrig som krig mellan reaktionära imperier, vilka förtryckte en hel rad andra nationer.

Följer det av den omständigheten, att den avancerade europeiska (och amerikanska) kapitalismen trätt in i en ny era av imperialismen, att nu endast imperialistiska krig är möjliga? Det vore absurt att påstå detta, det skulle visa oförmåga att skilja en given konkret företeelse från hela summan av en epoks olika möjliga företeelser. En epok kallas en epok just

därför att den omfattar summan av olikartade företeelser och krig, såväl typiska som icke typiska, såväl stora som små, såväl utmärkande för avancerade länder som för eftersläpande länder. Att vifta bort dessa konkreta frågor med allmänna fraser om ”epoken”, såsom Kievskij gör, innebär att missbruka begreppet ”epok”. Vi skall nu anföra ett av många exempel för att bevisa detta. Men först måste nämnas, att *en* vänstergrupp, nämligen den tyska gruppen Die Internationale i sina teser, som publicerades i nr 3 av bulletinen från Internationella socialistiska kommissionen i Bern (den 29 februari 1916), i paragraf 5 framförde ett klart oriktigt påstående: ”I denna tygellösa imperialismens skede *kan det inte längre finnas* några nationella krig.” Vi har analyserat detta påstående i Sbornik Sotsial-Demokrata. Här skall vi endast notera, att hittills har *ingen enda grupp* upprepat eller accepterat detta påstående, ehuru alla som är intresserade av den internationalistiska rörelsen sedan länge känner till denna teoretiska sats (vi bekämpade den redan på det utvidgade sammanträdet med Internationella socialistiska kommissionen i Bern på våren 1916). När Kievskij skrev sin artikel i augusti 1916, sade han inte ett knyst i stil med detta eller något liknande påstående.

Detta måste noteras av följande anledning: om ett sådant eller liknande teoretiskt påstående uttalats, så hade det varit möjligt att tala om en teoretisk meningsskiljaktighet. Men då *inget* liknande påstående framförs, är vi nödsakade att säga: vi har här inte att göra med någon annan uppfattning av ”epoken”, inte med en teoretisk meningsskiljaktighet, utan bara med en schvungfullt framkastad fras, bara med ett missbruk av ordet ”epok”.

Exemplet: ”Liknar inte det [självbestämmandet]”, skriver Kievskij alldeles i början av sin artikel, ”rätten att gratis erhålla 10 000 desiatiner på Mars? Denna fråga kan inte besvaras annorlunda än helt konkret, under hänsynstagande till hela den nuvarande epoken; ty nationernas självbestämmanderätt är en sak under den epok då nationalstaterna bildas, såsom den bästa formen att utveckla produktivkrafterna på deras dåvarande nivå, men denna rätt är en annan sak, när dessa former, nationalstatens former, blivit fjättrar för deras utveckling. Det är en himmelsvid skillnad mellan den epok, då kapitalismen och nationalstaten upprättas, och den epok, då nationalstaten går under och kapitalismen själv står inför sin undergång. Det anstår dock inte en marxist att tala ‘i allmänhet’, utanför tid och rum.”

Detta resonemang är ett skolexempel på en karikatymässig användning av begreppet ”imperialistisk epok”. Just därför att detta begrepp är nytt och viktigt, måste karikatyren bekämpas! Vad avses, då man säger att nationalstatens former blivit fjättrar osv? Därmed avses de avancerade kapitalistiska länderna, framför allt Tyskland, Frankrike och Storbritannien, vilkas deltagande i detta krig är det som främst gjort det till ett imperialistiskt krig. I *dessa* länder, som hittills fört mänskligheten framåt, särskilt åren 1789-1871, är bildandet av nationalstaten avslutat, i *dessa* länder är den nationella rörelsen något oåterkalleligt förgånget, som det vore en absurd reaktionär utopi att söka väcka till liv. Fransmännens, engelsmännens och tyskarnas nationella rörelse är för länge sedan avslutad; på historiens dagordning står *här* något annat: nationer, som befriat sig, har blivit förtryckande nationer, det imperialistiska rofferiets nationer, som nu upplever att ”kapitalismen står inför sin undergång”.

Och de andra nationerna?

Kievskij upprepar, som en regel han lärt sig utantill, att marxister måste resonera ”konkret”, men han *tillämpar* inte denna regel. Men vi gav i våra teser avsiktligt ett exempel på ett konkret svar och Kievskij fann det inte nödvändigt att visa oss vårt fel, om han fann ett fel här.

I våra teser (§ 6) sägs, att man för att vara konkret måste skilja på minst *tre* olika typer av länder i frågan om självbestämmandet. (Naturligtvis var det omöjligt att i allmänt hållna teser tala om varje enskilt land). Den första typen är de framskridna länderna i Västeuropa (och i

Amerika), där den nationella rörelsen tillhör *det förgångna*. Den andra typen är Östeuropa, där den tillhör *nutiden*. Den tredje är halvkolonierna och kolonierna, där den i betydande mån tillhör *framtiden*.

Är detta riktigt eller ej? Det är på *detta* Kievskij borde ha inriktat sin kritik. Men han märker inte ens, *vari* de teoretiska frågorna består! Han ser inte, att så länge han inte vederlagt nämnda sats (i § 6) i våra teser – och det går inte att vederlägga den, ty den är riktig – så liknar han med sina resonemang om ”epoken” en människa som ”viftar” med ett svärd, men inte slår till med det.

”I motsats till V Iljins uppfattning”, skriver han i slutet på artikeln, ”anser vi att den nationella frågan inte är löst för de flesta [!] av de västliga [!] länderna ...”

Således slutfördes väl inte fransmännens, spanjorernas, engelsmännens, nederländarnas, tyskarnas och italienarnas nationella rörelse på 1600-talet, 1700-talet, 1800-talet eller tidigare? I början av artikeln har begreppet ”imperialismens epok” förvrängts på så sätt, att den nationella rörelsen skulle vara avslutad överhuvudtaget och inte bara i de avancerade västländerna. I slutet av samma artikel förklaras, att den nationella frågan ”inte är löst” *just* i västländerna!! Är inte detta en röra?

I västländerna tillhör den nationella rörelsen sedan länge det förgångna. I Storbritannien, Frankrike, Tyskland osv har ”fosterlandet” redan gjort sitt, spelat ut sin historiska roll, dvs den nationella rörelsen kan här inte ge något progressivt, som lyfter nya människomassor till ett nytt ekonomiskt och politiskt liv. På historiens dagordning står här inte övergången från feodalism eller patriarkaliskt barbari till nationellt framåtskridande, till ett kulturellt och politiskt fritt fosterland, utan övergången från ett ”fosterland”, som överlevt sig självt och är kapitalistiskt övermoget, till socialismen.

Östeuropa ligger saken annorlunda till. Beträffande exempelvis ukrainarna och vitryssarna kan endast en person, som i sina drömmar lever på Mars, förneka att den nationella rörelsen här ännu inte är avslutad, att massornas uppvaknande till att ha ett modersmål och en litteratur på detta språk – (och detta är en erforderlig betingelse och följeslagare till kapitalismens fullständiga utveckling, till varuutbytets fullständiga inträngande ända in i den sista bondefamiljen) – här *fortfarande* pågår. ”Fosterlandet” har här *ännu* inte fullgjort hela sin historiska uppgift. ”Fosterlandsförsvaret” kan här *fortfarande* vara försvar av demokratin, modersmålet, den politiska friheten mot förtryckande nationer, mot medeltiden, medan engelsmännen, tyskarna och italienarna nu ljuger, när de talar om försvar av sitt fosterland i det nuvarande kriget, ty i verkligheten försvarar de *inte* modersmålet, *inte* friheten till nationell utveckling, utan sina rättigheter som slavägare, sina kolonier, sitt finanskapitals ”inflytelsesfärer” i främmande länder osv.

I halvkolonierna och kolonierna är den nationella rörelsen historiskt sett ännu yngre än i Östeuropa.

Till vad hänför sig orden om ”de högt utvecklade länderna” och om den imperialistiska epoken; *vari* består Rysslands ”särskilda” ställning (överskriften till § *d* i 2:a kapitlet hos Kievskij) och inte bara Rysslands; *var* är den nationella befrielseörelsen en lögnaktig fras och *var* är den levande och progressiv verklighet? Av allt detta har Kievskij absolut inte förstått någonting.

3. Vad är ekonomisk analys för något?

Kärnan i det resonemang som förs av motståndarna till självbestämmande är att detta överhuvudtaget är ”ogenomförbart” under kapitalismen eller under imperialismen. Uttrycket ”ogenomförbart” används ofta i olika och inexact definierade betydelser. I våra teser krävde

vi därför något som är nödvändigt i varje teoretisk diskussion: ett klarläggande av vad som menas med ”ogenomförbart”. Och vi begränsade oss inte till detta utan försökte klargöra det. *Alla* krav på demokrati är ”ogenomförbara” under imperialismen i den meningen att de är politiskt svåra att genomföra eller omöjliga att genomföra utan en rad revolutioner.

Att tala om att självbestämmandet är ogenomförbart i ekonomisk mening är grundfalskt.

Detta var vår tes. Detta är kärnan i den teoretiska meningsskiljaktigheten och på denna fråga skulle våra motståndare i en någotsånär seriös diskussion ha varit nödgade att inrikta hela uppmärksamheten.

Men se bara hur Kievskij resonerar om denna fråga.

Han förkastar bestämt att ogenomförbarheten tolkas som ”svår att genomföra” av politiska orsaker. Han besvarar frågan direkt i meningen av ekonomisk omöjlighet.

”Innebär detta”, skriver han, ”att självbestämmande under imperialismen lika litet kan genomföras som arbetspengar under varuproduktionen?” Och Kievskij svarar: ”Ja, det innebär det. Ty vi talar just om den logiska motsättningen mellan två sociala kategorier – ‘imperialism’ och ‘nationernas självbestämmande’, samma logiska motsättning som finns mellan de två andra kategorierna: arbetspengar och varuproduktion. Imperialism är negation av självbestämmandet och ingen taskspelare kan förena de två.”

Hur förskräckligt det ilska ordet ”taskspelare”, som Kievskij riktar mot oss, än må låta, så måste vi i alla fall göra honom uppmärksam på att han helt enkelt inte förstår vad ekonomisk analys är för något. ”Logisk motsättning” bör inte förekomma *vare sig* i en ekonomisk eller i en politisk analys under förutsättning naturligtvis av ett riktigt logiskt tänkande. Att åberopa sig på en ”logisk motsättning” *överhuvudtaget*, när det är fråga om att ge en ekonomisk analys och inte en politisk, är därför fullständigt irrelevant. *Såväl* det ekonomiska som det politiska hör till ”de sociala kategorierna”. Följaktligen har Kievskij, efter att först ha svarat bestämt och direkt ”Ja, det innebär det” (dvs självbestämmandet är *lika litet* genomförbart som arbetspengar under varuproduktionen) i verkligheten inte gjort något annat än kringgått saken men en ekonomisk analys har han inte gett.

Hur bevisas det, att arbetspengar är ogenomförbara under varuproduktionen? Genom ekonomisk analys. Denna analys, vilken liksom varje annan analys inte tillåter någon ”logisk motsättning”, opererar med ekonomiska och *enbart* ekonomiska kategorier (men inte ”sociala” kategorier *överhuvudtaget*) och av dem följer att arbetspengar är omöjliga. I första kapitlet av *Kapitalet* är det *överhuvudtaget* inte tal om någon politik eller om någon politisk form eller om några ”sociala kategorier” *överhuvudtaget*: analysen opererar *enbart* med det ekonomiska, varuutbytet, utvecklingen av varuutbytet. Den ekonomiska analysen visar – naturligtvis genom ”logiska” resonemang – att arbetspengar är ogenomförbara under varuproduktionen.

Kievskij gör inte ens ett försök till en ekonomisk analys! Han *blandar ihop* imperialismens ekonomiska väsen och dess politiska tendenser, vilket framgår av den allra första satsen i den allra första paragrafen i hans artikel. Så här lyder den:

”Industrikapitalet är en syntes av den förkapitalistiska produktionen och handels- och lånekapitalet. Lånekapitalet blev industrikapitalets tjänare. Nu övervinner kapitalismen kapitalets olika former, en högsta, unifierad typ därav, finanskapitalet, håller på att uppkomma, och därför kan hela epoken kallas epoken för finanskapitalet, vars adekvata system för utrikespolitiken just är imperialismen.”

Ekonomiskt är hela denna definition absolut värdelös: i stället för exakta ekonomiska kategorier får vi bara fraser. Emellertid är det omöjligt att uppehålla sig vid det nu. Det viktiga är, att Kievskij förklarar att imperialismen är ett ”system för utrikespolitiken”.

Detta är för det första i grund och botten en oriktig upprepning av en oriktig idé hos Kautsky.

Detta är för det andra en rent politisk, enbart politisk definition av imperialismen. Genom att definiera imperialismen som ”ett system för politiken” vill Kievskij undvika den ekonomiska analys, som han lovade att ge, då han förklarade, att självbestämmandet är ”*lika litet*” genomförbart, dvs ekonomiskt ogenomförbart, under imperialismen som arbetspengar under varuproduktionen.*

I sin polemik mot vänstern förklarade Kautsky, att imperialismen är ”blott ett system för utrikespolitik” (nämligen annexioner) och att det är omöjligt att kalla imperialismen ett visst ekonomiskt stadium, ett steg i kapitalismens utveckling.

Kautsky har fel. Det är naturligtvis meningslöst att tvista om ord. Det är omöjligt att förbjuda att ordet ”imperialism” används på ena eller andra viset. Men begreppet måste exakt klargöras, om man vill föra en diskussion.

Ekonomiskt är imperialismen (eller finanskapitalets ”epok”, det är inte ordet det är fråga om) det högsta stadiet i kapitalismens utveckling, nämligen det stadium, då produktionen blivit så stor och så ofantligt stor, att *monopol avlöser den fria konkurrensen*. Detta är imperialismens ekonomiska väsen. Monopolet kommer till uttryck såväl i trusterna, syndikaten osv som i jättebankernas allmakt, såväl i uppköpet av råvarukällorna osv som i bankkapitalets koncentration osv. Det ekonomiska monopolet är hela sakens kärna.

Den politiska överbyggnaden över den nya ekonomin, över den monopolistiska kapitalismen (imperialismen är monopolistisk kapitalism) är vändningen *från* demokrati *till* politisk reaktion. Demokrati svarar mot fri konkurrens. Politisk reaktion svarar mot monopol. ”Finanskapitalet strävar efter herravälde, inte efter frihet”, säger Rudolf Hilferding med rätta i sin bok Finanskapitalet.

Att skilja ”utrikespolitik” från politik överhuvudtaget eller att till yttermera visso ställa utrikespolitik mot inrikespolitik är en grundfalsk, omarxistisk, ovetenskaplig tanke. Såväl i utrikespolitiken som i inrikespolitiken strävar imperialismen i lika mån efter kränkningar av demokratin, efter reaktion. I denna mening är det obestridligt, att imperialismen är ”negation” av *demokratin överhuvudtaget, av hela demokratin* och alls inte av *ett* demokratiskt krav, nämligen nationernas självbestämmande.

Som ”negation” av demokratin ”negerar” imperialismen *likaså* demokratin i den nationella frågan (dvs nationernas självbestämmande): ”likaså”, dvs den strävar efter att kränka den; att förverkliga den är i lika mån och i samma mening svårare under imperialismen (jämförd med den förmonopolistiska kapitalismen) som det under imperialismen är svårare att förverkliga en republik, en milis, folkvalda ämbetsmän osv. Om ”ekonomisk” ogenomförbarhet kan det inte ens vara tal.

Kievskij har här förmodligen även vilseletts av den omständigheten (utöver den allmänna bristen på insikt om de krav en ekonomisk analys ställer), att ur kälkborgerlig synvinkel anses annexion (dvs anslutning av en annan nations område i strid med viljan hos dess befolkning, dvs en kränkning av nationens självbestämmande) som liktydig med finanskapitalet ”utbredning” (expansion) till ett större ekonomiskt territorium.

Men teoretiska frågor får man inte gripa sig an med kälkborgerliga begrepp.

* Är Kievskij medveten om vilket ohövligt ord Marx använde för sådana ”logiska metoder”? Utan att använda detta ohövliga ord mot Kievskij är vi nödgade att anmärka, att Marx kallade det ”skojarmetoder”: vid definitionen av ett visst begrepp införs just det som är omtvistat, just det som fortfarande måste bevisas.

Vi upprepar, att vi *inte* tillämpar Marx’ ohövliga uttryck på Kievskij. Vi avslöjar bara orsaken till hans misstag. (Denna passus är struken i manuskriptet. – Red)

Ekonomiskt är imperialismen monopolistisk kapitalism. För att ett monopol skall bli fullständigt, måste konkurrenterna elimineras inte bara från hemmamarknaden (från ifrågavarande stats marknad) utan också från utrikesmarknaden, från hela världen. Finns det ”under finanskapitalets era” en *ekonomisk* möjlighet att eliminera konkurrenten i en annan stat? Naturligtvis: finansiellt beroende och uppköp av råvarukällorna och därefter även av konkurrentens alla företag är detta medel.

De amerikanska trusterna är det högsta uttrycket för imperialismens eller den monopolistiska kapitalismens ekonomi. För att eliminera en konkurrent begränsar sig trusterna inte till ekonomiska medel utan tillgriper ständigt politiska och även kriminella medel. Men det vore det största fel att anse att trusterna inte kan upprätta monopol med rent ekonomiska kampmetoder. Verkligheten levererar tvärtom vid varje steg bevis för att detta är ”genomförbart”: trusterna undergräver konkurrentens kredit genom bankerna (trusternas ägare är bankernas ägare: uppköp av aktier); trusterna undergräver materialleveranserna till konkurrenterna (trusternas ägare är järnvägarnas ägare: uppköp av aktier); trusterna sänker för en viss tid priserna under produktionskostnaderna och spenderar miljoner på detta för att ruinera konkurrenten och köpa upp hans företag, hans råvarukällor (gruvor, jord etc).

Detta är en rent ekonomisk analys av trusternas makt och av deras expansion. Detta är den rent ekonomiska vägen till expansion: *uppköp* av företag, inrättningar, råvarukällor.

Det stora finanskapitalet i ett land kan alltid köpa upp konkurrenter även i ett annat, politiskt oberoende land och gör städse detta. Ekonomiskt är detta helt genomförbart. En ekonomisk ”annexion” är *helt* ”genomförbar” utan en politisk sådan och vi möter ständigt detta. I litteraturen om imperialismen möter man vid varje steg sådana påpekanden som att exempelvis Argentina i praktiken är Storbritanniens ”handelskoloni”, att Portugal i praktiken är Storbritanniens ”vasall” osv. Detta är riktigt: det ekonomiska beroendet av de brittiska bankerna, skuldsättningen till Storbritannien, Storbritanniens uppköp av järnvägar, gruvor, jord osv i dessa länder – allt detta gör dem till Storbritanniens ”annex” i ekonomiskt avseende utan att dessa länders politiska oavhängighet kränks.

Nationernas självbestämmande är beteckningen för deras politiska oberoende. Imperialismen söker kränka det, ty en politisk annexion gör ofta en ekonomisk fördelaktigare, billigare (lättare att muta ämbetsmän, att få koncessioner, att driva igenom fördelaktig lagstiftning osv), bekvämare, mindre besvärlig – precis på samma sätt som imperialismen strävar efter att ersätta demokratin överhuvudtaget med oligarki. Men att tala om att självbestämmandet är ekonomiskt ”genomförbart” under imperialismen är rena rama nonsens.

Kievskij undviker de teoretiska svårigheterna genom en ytterst bekväm och ytlig metod, som på tyska kallas ”burschikosa” uttryckssätt, dvs på studentmaner otvungna, grova uttryckssätt, som används (och är naturliga) vid studenters dryckesgillen. Här ett exempel:

”Den allmänna rösträtten, åttatimmarsdagen och även republiken är”, skriver han, ”*logiskt* förenliga med imperialismen, även om de långtifrån är några kelgrisar för imperialismen [!!] och deras genomförbarhet därför är extremt försvårad.”

Vi skulle absolut inte ha något emot det burschikosa uttrycket: republiken är inte någon ”kelgris” för imperialismen – ett muntert ord kan ibland ge färg åt en vetenskaplig polemik – om utöver dem i resonemangen om en seriös fråga dessutom fanns en ekonomisk och politisk begreppsanalys. Hos Kievskij ersätter det burschikosa en sådan analys, döljer frånvaron av en sådan.

Vad betyder detta: ”Republiken är inte någon kelgris för imperialismen”? Och varför är det så?

Republiken är en av de möjliga formerna för den politiska överbyggnaden över det kapitalistiska samhället och därtill den mest demokratiska under nutida förhållanden. Att säga att republiken är ”inte någon kelgris” för imperialismen betyder att man säger, att det finns en motsättning mellan imperialism och demokrati. Det är mycket möjligt, att denna vår slutsats ”inte smilar” och rentav ”långtifrån är någon kelgris” för Kievskij, men den är likväl obestridlig.

Vidare. Av vad slag är denna motsättning mellan imperialism och demokrati? Är den logisk eller ologisk? Kievskij använder ordet ”logisk” utan att tänka efter och därför märker han inte, att detta ord i detta fall tjänar till att *dölja* (för läsarens ögon och förstånd, liksom för författarens ögon och förstånd) *just den fråga*, som han tagit upp till diskussion! Denna fråga är ekonomins relation till politiken; de ekonomiska förhållandenas och imperialismens ekonomiska innehålls relation till en av de politiska formerna. Att säga att varje ”motsättning”, som konstateras i diskussioner människor emellan, är en logisk motsägelse är en meningslös tautologi. Genom denna tautologi kringgår Kievskij frågans *kärna*: är detta en ”logisk” motsättning mellan två *ekonomiska* företeelser eller teser (1)? Eller mellan två *politiska* företeelser eller teser (2)? Eller mellan en *ekonomisk* och en *politisk* företeelse respektive tes (3)?

Detta är ju kärnan, om frågan ställts om den ekonomiska ogenomförbarheten eller genomförbarheten under den ena eller andra politiska formen!

Om Kievskij inte hade kringgått denna kärna, skulle han förmodligen ha sett, att motsättningen mellan imperialism och republik är en motsättning mellan den nyaste kapitalismens (nämligen den monopolistiska kapitalismens) ekonomi och den politiska demokratin överhuvudtaget. Ty Kievskij kommer aldrig att kunna bevisa, att någon stor och grundläggande demokratisk åtgärd (folkval av ämbetsmän eller officerare, fullständig förenings- och församlingsfrihet etc) strider mindre mot imperialismen (eller, om så behagas, är en större ”kelgris” för den) än republiken.

Vi kommer på detta sätt just fram till vad *vi* framförde i teserna: imperialismen strider mot, strider ”logiskt” mot, *all* politisk demokrati *överhuvudtaget*. Denna vår tes är ”inte någon kelgris” för Kievskij, ty den slår sönder hans ologiska konstruktioner. Men vad skall vi göra åt det? Skall vi acceptera en metod, som antas vederlägga vissa satser, men i stället framför dem i hemlighet genom uttryck som ”republiken är inte någon kelgris för imperialismen”?

Vidare. Varför är republiken inte någon kelgris för imperialismen? Och hur ”kombinerar” imperialismen sin ekonomi med republiken?

Kievskij har inte tänkt över detta. Vi skall påminna honom om följande ord av Engels. Det är fråga om den demokratiska republiken. Frågan står så här: kan rikedomerna härska under denna styrelseform? Dvs frågan gäller just ”motsättningen” mellan ekonomi och politik.

Engels svarar: ”Den demokratiska republiken vet officiellt inte längre av någon skillnad [mellan medborgarna] i egendomen. I denna utövar rikedomerna sin makt indirekt men desto säkrare. Å ena sidan under formen av direkt tjänstemannakorruption, för vilket Amerika är det klassiska exemplet, å andra sidan i form av en allians mellan regering och börs.”

Här har ni ett utmärkt exempel på en ekonomisk analys av frågan om demokratin ”genomförbarhet” under kapitalismen. Och frågan om självbestämmandets ”genomförbarhet” under imperialismen är en del av denna fråga!

Den demokratiska republiken strider ”logiskt” mot kapitalismen, ty ”officiellt” jämför den den rike och den fattige. Detta är just motsättningen mellan ekonomisk basis och politisk överbyggnad. Till imperialismen står republiken i samma motsättning, fördjupad eller

förvärrad av att monopolets avlösning av den fria konkurrensen ännu mer ”försvårar” genomförandet av allehanda politiska friheter.

Hur förenas då kapitalism och demokrati? Genom att kapitalets allmakt indirekt förverkligas! De ekonomiska medlen för detta är två: 1) direkt korruption; 2) förbund mellan regering och börs. (I våra teser har detta uttryckts med orden att finanskapitalet ”fritt köper och mutar varje regering och dess ämbetsmän” under ett borgerligt system.)

Om varuproduktionen, bourgeoisin, penningmakten härskar, så är korruption (direkt och via börsen) ”genomförbar” under varje styrelseform, under varje demokrati.

Vad ändras i detta avseende om kapitalismen avlöses av imperialismen, dvs om den förmonopolistiska kapitalismen avlöses av den monopolistiska?

Endast det att börsens makt blir ännu större! Ty finanskapitalet är det största, till monopol utvecklade, industrikapitalet, som har smält samman med bankkapitalet. De stora bankerna smälter samman med börsen och slukar den. (I litteraturen om imperialismen talas det om att börsens roll avtar, men endast i den meningen att varje jättebank själv är en börs.)

Vidare. Om det för ”rikedomen” överhuvudtaget är helt genomförbart att upprätta herravälde över varje demokratisk republik medelst korruption och börs, så hur kan Kievskij påstå, utan att råka ut för en besynnerlig ”logisk motsättning”, att de med miljarder opererande trusternas och bankernas ofantliga rikedom inte kan ”genomföra” finanskapitalets makt över en annan, dvs politiskt oberoende republik??

Hur? Är korruption av ämbetsmän ”ogenomförbar” i en annan stat? Eller är ”förbundet mellan regering och börs” endast ett förbund med regeringen i det egna landet?

* *
*

Redan härav ser läsaren, att det har krävts cirka tio trycksidor för att bena upp tio raders förvirring och göra saken allmänt begriplig. Men vi kan inte lika ingående undersöka varje resonemang av Kievskij – bokstavigt talat vartenda ett innehåller en röra! – och det behövs inte heller när det viktigaste resonemanget undersökts. Resten kan vi fatta oss kort om.

4. Norges exempel

Norge ”genomförde” den förment genomförbara självbestämmanderätten 1905 under den mest otyglade imperialismens era. Det är därför inte bara teoretiskt absurt utan även löjligt att tala om ”ogenomförbarhet”.

Kievskij vill vederlägga detta genom att ilsket skälla oss för ”rationalister”. (Vad har detta med saken att göra? En rationalist inskränker sig till rent abstrakta resonemang, medan vi påpekade ett högst konkret faktum! Använder inte Kievskij det främmande ordet ”rationalist” på samma ... hur skall det uttryckas mildast? ... på samma ”lyckade” sätt som han i början av sin artikel använde ordet ”extraktiv”, när han framställde sina överväganden i ”extraktiv form”?)

Kievskij förebrår oss, att vi anser ”företeelsernas yttre sida men inte deras verkliga kärna vara viktig”. Låt oss därför ta den verkliga kärnan i närmare betraktande.

Hans vederläggning inleds med ett exempel: det faktum, att det utfärdas en lag mot trusterna, bevisar inte att förbudet mot trusterna är ogenomförbart. Det stämmer. Exemplet är bara illa valt, ty det talar mot Kievskij. En lag är en politisk åtgärd, är politik. Ekonomin kan inte förbjudas genom någon som helst politisk åtgärd. Ingen politisk form för Polen – om det blir en beståndsdel av det tsaristiska Ryssland eller av Tyskland, eller ett autonomt område, eller

en politisk oberoende stat – kan förbjuda eller upphäva dess beroende av de imperialistiska makternas finanskapital, förhindra att aktierna i dess företag köps upp av detta kapital.

Norges år 1905 ”genomförda” oberoende är endast av politisk natur. Det ekonomiska beroendet skulle och kunde inte beröras därav. Våra teser handlar just om detta. Vi påvisade just, att självbestämmandet endast gäller politiken och att det därför är oriktigt att ens ställa frågan om det ekonomiskt omöjliga i att genomföra det. Kievskij ”vederlägger” oss emellertid genom att anföra ett exempel på att politiska förbud är verkningslösa gentemot ekonomin! En skön ”vederläggning”!

Vidare.

”Ett eller till och med många exempel på småföretags seger över storföretag räcker inte för att vederlägga Marx’ tes, att det allmänna förloppet av kapitalismens utveckling ledsagas av såväl produktionens koncentration som dess centralisering.”

Även detta argument är baserat på ett misslyckat *exempel*, som valts för att avleda uppmärksamheten (läsarens och författarens) från tvistens verkliga innebörd.

Vår tes säger, att det är oriktigt att tala om det ekonomiskt omöjliga i att genomföra självbestämmandet i samma mening som vi talar om det omöjliga i att införa arbetspengar under kapitalismen. Det kan inte anföras ett enda ”exempel” på en *sådan* genomförbarhet. Kievskij medger stillatigande, att vi har rätt på denna punkt, ty han övergår till en *annan* tolkning av ”ogenomförbarheten”.

Varför gör han inte det direkt? Varför formulerar han inte sin tes öppet och exakt: ”Ett självbestämmande, som i meningen av ekonomisk möjlighet vore ogenomförbart under kapitalismen, står i motsättning till utvecklingen och är därför reaktionärt eller utgör endast ett undantagsfall”?

Därför att en öppen formulering av denna mottes genast skulle avslöja författaren, och han måste därför leka kurragömma.

Lagen om den ekonomiska koncentrationen, om storproduktionens seger över småproduktionen, erkänns både i vårt program och i Erfurtprogrammet. Kievskij döljer det faktum, att en lag om politisk eller statlig koncentration ingenstans erkänts. Om detta är samma slags lag – om det finns en sådan lag -varför framlägger då inte Kievskij den och varför föreslår han då inte att vårt program skall kompletteras? Ät det riktigt handlat av honom låta oss behålla ett dåligt, ofullständigt program, när han upptäckt denna nya lag om den statliga koncentrationen, en lag som har praktisk betydelse, emedan den skulle befria vårt program från oriktiga slutsatser?

Kievskij formulerar inte denna lag och föreslår inte heller att vårt program skall kompletteras, ty han har en dunkel känsla av att han då skulle göra sig löjlig. Alla skulle skratta åt denna sällsamma ”imperialistiska ekonomism”, om denna uppfattning skulle komma till synes och om det parallellt med lagen om att storproduktionen tränger undan småproduktionen (i samband med den eller vid sidan av den) skulle uppställas en ”lag”, om att de stora staterna tränger undan de små!

För att klagöra detta skall vi inskränka oss till att ställa en enda fråga till P Kievskij: varför talar ekonomer utan citations tecken *inte* om ett ”sönderfall” för de moderna trusterna eller storbankerna? om att ett sådant sönderfall är möjligt och kan bli verklighet? varför nödgas t o m en ”imperialistisk ekonom” inom citationstecken erkänna att stora staters sönderfall är möjligt och kan bli verklighet och då inte bara ett sönderfall i allmänhet, utan t ex ett avskiljande av de ”små folken” (nota bene!) från Ryssland (§ d i kapitel 2 i P Kievskijs artikel) ?

För att ännu åskådligare klargöra hur långt vår författare går och för att varna honom anmärker vi till sist följande: lagen om att storproduktionen tränger undan småproduktionen erkänner vi alla öppet, och ingen fruktar att beteckna enskilda ”exempel” på ”småföretags seger över storföretag” som en reaktionär företeelse. Att kalla Norges avskiljande från Sverige reaktionärt har hittills *ingen* av motståndarna till självbestämmandet kommit sig för att göra, ehuru vi redan 1914 tog upp frågan till behandling i litteraturen.

Storproduktion är ogenomförbar, om man t ex bibehåller manuella maskiner; tanken på den mekaniska fabriksens ”sönderfall” till hantverksverkstäder är fullständigt absurd. Den imperialistiska tendensen till stora imperier är fullständigt genomförbar och genomförs även ofta i praktiken i form av ett imperialistiskt förbund av självständiga och i ordets politiska mening oavhängiga stater. Ett sådant förbund är möjligt och förekommer inte bara i form av ett ekonomiskt sammanväxande av tvenne länders finanskapital, utan också i form av militärt ”samarbete” i ett imperialistiskt krig. Den nationella kampen, det nationella upproret, det nationella avskiljandet är fullt ”genomförbara” och förekommer i verkligheten *under* imperialismen, ja förstärks t o m, ty imperialismen hindrar inte kapitalismens utveckling och de demokratiska tendensernas tillväxt bland befolkningens massa, utan *skärper* antagonismen mellan dessa demokratiska strävanden och trusternas antidemokratiska tendenser.

Endast ur den imperialistiska ekonomismens, dvs ur den karikerade marxismens synpunkt, kan man bortse från t ex följande egenartade företeelse i den imperialistiska politiken: å ena sidan ger oss det pågående imperialistiska kriget exempel på att det i kraft av finansiella förbindelser och ekonomiska intressen lyckas att dra in en liten, politiskt oavhängig stat i kampen mellan stormakterna (Storbritannien och Portugal). Å andra sidan framkallar kränkandet av demokratismen gentemot små nationer, vilka är avsevärt hjälplösare (både ekonomiskt och politiskt) mot sina imperialistiska ”beskyddare”, antingen uppror (Irland) eller hela regementens övergång på fiendens sida (tjeckerna). Under sådana omständigheter är det ur finanskapitalets synpunkt inte endast ”genomförbart”, utan *ibland* direkt *fördelaktigt* för trusterna, för *deras* imperialistiska politik, för *deras* imperialistiska krig att ge *enskilda* små nationer en så vittgående demokratisk frihet som möjligt ända till statligt oberoende för att inte riskera att skada de ”egna” militära operationerna. Det är sannerligen inte marxism att glömma de politiska och strategiska förhållandenas egenart och att vid varje passande och opassande tillfälle upprepa ett enda inpluggat ord: ”imperialism”.

Beträffande Norge meddelar Kievskij för det första, att det ”alltid varit en självständig stat”. Detta är oriktigt, och en sådan oriktighet kan inte förklaras annorlunda än som en burschikos vårdslöshet av författaren och ouppmärksamhet beträffande politiska frågor. Före år 1905 var Norge *inte* en självständig stat, det åtnjöt endast en utomordentligt vittgående autonomi. Norges statliga självständighet erkändes av Sverige först *sedan* Norge avskilt sig från Sverige. Om Norge ”alltid varit en självständig stat”, så skulle den svenska regeringen inte den 26 oktober 1905 ha kunnat meddela de främmande makterna, att den numera erkänner Norge som ett oavhängigt land.

För det andra anför Kievskij en rad citat för att bevisa, att Norge är västligt, Sverige östligt orienterat, att i det förra ”verkade” övervägande brittiskt finanskapital, i det senare tyskt osv. Därav drar han sedan triumferande slutsatsen, att ”detta exempel [Norge] passar fullständigt in i vårt schema”.

Här har ni ett prov på den imperialistiska ekonomismens logik! I våra teser fastställs, att finanskapitalet kan härska i ”varje”, ”till och med i ett oavhängigt land”, och att därför alla resonemang om självbestämmandets ”ogenomförbarhet” ur finanskapitalets synpunkt är en ren sammanblandning. Man ger oss uppgifter, som *bekräftar* vår sats om det främmande

finanskapitalets roll i Norge *både före och efter* avskiljandet – och det gör man med en min som om man därigenom skulle ha *vederlagt* oss!!

Att tala om finanskapitalet och av denna anledning glömma de politiska frågorna – kan det kallas att diskutera politik?

Nej, de politiska frågorna har inte försvunnit i och med ekonomismens logiska fel. I Norge ”verkade” det brittiska finanskapitalet både före och efter avskiljandet. I Polen ”verkade” det tyska finanskapitalet ända tills Polen avskilts från Ryssland och kommer att ”verka” där i fortsättningen, *vilken* politisk ställning Polen än kommer att få. Detta är så elementärt, att det är genant att upprepa det: men vad skall man göra när folk glömmet ABC?

Försvann de politiska frågorna om Norges ställning i det ena eller andra avseendet, om dess tillhörighet till Sverige och om arbetarnas inställning, när frågan om avskiljande blev aktuell?

Kievskij har undvikit dessa frågor, emedan de är pinsamma för ekonomisterna. Men dessa frågor har ställts och ställs av livet självt. Livet ställde frågan: kan en svensk arbetare, som inte erkänner Norges rätt att avskilja sig, vara socialdemokrat? *Nej, det kan han inte.*

De svenska aristokraterna önskade krig mot Norge, likaså prästerna. Detta faktum har inte försvunnit därför, att Kievskij ”glömde” att läsa om det i det norska folkets historia. En svensk arbetare kunde förbli socialdemokrat, även om han rådde norrmännen att rösta mot avskiljandet (folkomröstningen i Norge i frågan om avskiljandet hölls den 13 augusti 1905 och resultatet blev 368 200 röster för och 184 emot avskiljandet, varvid ungefär 80 procent av de röstberättigade deltog i omröstningen). Men den svenske arbetare, som i likhet med den svenska aristokratin och bourgeoisin skulle ha bestritt norrmännens rätt att själva avgöra denna fråga utan svenskarna, oberoende av deras vilja, hade varit en *socialchauvinist* och *en skurk som inte hade kunnat tolereras i det socialdemokratiska partiet.*

Häri består tillämpningen av paragraf 9 i vårt partiprogram, som vår imperialistisk ekonomist försökte *hoppa över*. Ni kan inte hoppa över den, mina herrar, utan att hamna i chauvinismens armar!

Och den norske arbetaren? Var han ur internationalistisk synpunkt förpliktad att rösta *för* avskiljande? Absolut inte. Han hade kunnat rösta emot och förbli socialdemokrat. Han skulle ha brutit sin plikt som medlem av det socialdemokratiska partiet, endast om han kamratligt räckt handen åt en ärkereaktionär svensk arbetare, som hade uttalat sig mot Norges *frihet* att avskilja sig.

Denna elementära skillnad mellan den norske och den svenske arbetarens ställning vill en del personer inte se. Men de avslöjar sig själva, när de *kringgår* denna den mest konkreta av alla konkreta politiska frågor, som vi otvetydigt ställer. De tiger, svänger sig och ger därmed upp sin ståndpunkt.

För att bevisa att en ”norsk” fråga kan uppstå i Ryssland har vi avsiktligt uppställt tesen: med *rent* militära och strategiska förutsättningar är även *nu* en särskild polsk stat fullständigt genomförbar. Kievskij önskar diskutera och tiger!!

Vi tillfogar: även Finland *kan* mycket väl av rent militära och strategiska överväganden vid en viss utgång av *detta* imperialistiska krig (t ex Sveriges anslutning till tyskarna och en halv seger för dessa) bli en särskild stat, utan att undergräva ”genomförbarheten” av någon enda operation av finanskapitalet, utan att uppköp av aktier i de finländska järnvägarna eller andra företag blir ”ogenomförbart”.*

* Om bildandet av nya stater i Europa, en polsk, en finländsk osv, vid en viss utgång av det pågående kriget är fullkomligt ”genomförbart” utan den minsta rubbning av imperialismens utvecklingsförhållanden och styrka –

I hägn av en för hela hans ”resonemang” högst karakteristisk, pompös fras räddar sig Kievskij undan de för honom obehagliga politiska frågorna.

”... Varje minut ... [så står det ordagrant i slutet av § c, kapitel I] ... kan damoklessvärdet falla ned och göra slut på den ’själständiga’ verkstadens existens.” (En ”anspelning” på småstaterna Sverige och Norge.)

Detta skall väl vara verklig marxism: den särskilda norska staten, vars avskiljande från Sverige den *svenska* regeringen kallade en ”revolutionär åtgärd”, har existerat i ett tiotal år. Men är det värt att analysera därav uppkommande *politiska* frågor, om vi läst Hilferdings Finanskapitalet och ”förstått” honom så, att den lilla staten – skall man ta till, så skall man göra det rejält! – kan försvinna ”varje minut”. Är det värt att dra uppmärksamheten till att vi har förfalskat marxismen till ekonomism och förvandlat vår politik till ett omkväde av äktryska chauvinisters prat?

Vilket misstag de ryska arbetarna måste ha gjort år 1905, när de kämpade för republiken: finanskapitalet mobiliserade ju redan både i Frankrike, Storbritannien osv sina krafter mot denna republik och hade ”varje minut” kunnat låta ”damoklessvärdet” falla ned över den, ifall den hade kommit till stånd!

* *
*

”Kravet på nationellt självbestämmande i minimiprogrammet är inte ... utopiskt: det strider inte mot den samhälleliga utvecklingen, eftersom dess genomförande inte skulle hejda denna utveckling.” Detta citat från Martov bestrider Kievskij i samma paragraf av sin artikel, där han anförde ”citaten” om Norge, vilka om och omigen *bevisar* det allmänt kända faktum, att Norges ”självbestämmande” och avskiljande *varken hindrade* utvecklingen i allmänhet *eller* tillväxten av finanskapitalets operationer i synnerhet *eller* britternas uppköp av Norge!

Vi har vid flera tillfällen haft bolsjeviker, t ex Aleksinskij åren 1908-10, som diskuterat med Martov just när denne haft rätt! Gud bevara oss från dylika ”bundsförvanter”!

5. Om ”monism och dualism”

Kievskij beskyller oss för en ”dualistisk tolkning av kravet” * och skriver:

”Internationalens monistiska *aktion* ersätts med en dualistisk *propaganda*.”

Detta låter helt marxistiskt och materialistiskt: en aktion, som är enhetlig, sätts i motsats till propagandan, som är ”dualistisk”. Ser vi närmare efter, måste vi dock tyvärr säga, att detta är en verbal monism av samma slag som Dührings ”monism”. ”Om jag inordnar en skoborste under enheten däggdjur”, skrev Engels mot Dührings ”monism”, ”så får den därmed ingalunda några mjölkkörtlar.”

tvärtom skulle finanskapitalets inflytande, förbindelser och tryck stärkas – så är bildandet av en ny ungersk, tjeckisk eller annan stat lika ”genomförbart” vid en annan utgång av kriget. De brittiska imperialisterna planerar redan nu denna andra utväg, ifall de segrar. Den imperialistiska epoken upphäver varken nationernas strävan efter politisk oavhängighet eller ”genomförbarheten” av dessa strävanden inom de imperialistiska världsförhållandenas gränser. Men utanför dessa gränser är varken republik i Ryssland eller överhuvudtaget någon mycket omfattande demokratisk omvälvning ”genomförbara” någonstans i världen utan en rad revolutioner, och utan socialism blir de inte bestående. Kievskij har inte begripit ett dugg av imperialismens förhållande till demokratin.

* Det är här fråga om tolkningen av kravet på nationernas självbestämmanderätt. – Red

Detta betyder, att man som ”enhet” kan *beteckna* endast sådana ting, egenskaper, företeelser och handlingar, som i den objektiva verkligheten utgör en *enhet*. Just denna ”*bagatell*” har vår författare glömt!

Han ser vår ”dualism” för det första däri, att vi av de förtryckta nationernas arbetare *inte* i första hand kräver *detsamma* – här gäller det endast den nationella frågan – som vi kräver av de förtryckande nationernas arbetare.

För att kontrollera om Kievskijs ”monism” här inte är liktydig med Dührings ”monism”, måste man undersöka hur det förhåller sig i den *objektiva verkligheten*.

Är arbetarnas *verkliga* läge lika inom de förtryckande och de förtryckta nationerna med hänsyn till den nationella frågan? Nej, det är olika.

1. *Ekonomiskt* är skillnaden den, att en del av arbetarklassen i de förtryckande nationerna åtnjuter smulor av den *extraprofit*, som de förtryckande nationernas borgare erhåller genom att alltid dubbelt skinna de förtryckta nationernas arbetare. Ekonomiska fakta visar dessutom, att en *större* procent av de förtryckande nationernas arbetare blir ”förmän” än av de förtryckta nationernas arbetare – att en *större* procent lyfts upp till arbetarklassens *aristokrati*.^{*} Detta är ett faktum. Den förtryckande nationens arbetare är i *viss grad* delaktiga i *sin* bourgeois utplundring av den förtryckta nationens arbetare (och befolkningsmassor).

2. *Politiskt* är skillnaden den, att de förtryckande nationernas arbetare i jämförelse med de förtryckta nationernas intar en privilegierad ställning på en rad områden av det politiska livet.

3. *Ideologiskt* eller andligt är skillnaden den, att de förtryckande nationernas arbetare både i skolan och i livet alltid uppfostras till att förakta eller ringakta de förtryckta nationernas arbetare. Exempelvis har varje storryss, som uppfostrats eller levt bland storryssar, *erfarit* detta.

I den objektiva verkligheten finns det sålunda *över hela linjen* en skillnad, dvs en ”dualism” i den objektiva världen, som är oberoende av enskilda personers vilja och medvetande.

Hur skall man efter detta ställa sig till Kievskijs ord om ”internationalens monistiska aktion”?

Det är en tom, välljudande fras och ingenting annat.

Då internationalen *i verkligheten* består av arbetare, vilka är *splittrade*, så att en del tillhör de förtryckande och en del de förtryckta nationerna, är det, *för att* internationalens aktion *skall bli enhetlig*, nödvändigt att *inte* bedriva *samma* propaganda i båda fallen: så måste man resonera ur den verkliga (och inte ur den dühringska) ”monismens”, den marxiska materialismens synpunkt!

Exempel? Vi har redan anfört ett exempel härpå (i den legala pressen för över två år sedan!) – nämligen Norge, och ingen har försökt att vederlägga oss. De norska och svenska arbetarnas aktion var i detta konkreta och ur livet hämtade fall ”monistisk”, enhetlig och internationalistisk *endast* därför och i den mån de svenska arbetarna *ovillkorligen* hävdade Norges frihet att avskilja sig, medan de norska arbetarna ställde frågan om detta avskiljande *villkorligt*. Om inte de svenska arbetarna *ovillkorligen* hade hållit fast vid norrmännens frihet att avskilja sig, hade de varit *chauvinister*, medbrottslingar i de svenska godsägarnas chauvinism, vilka ville ”hålla krav” Norge med våld, genom ett krig. Om de norska arbetarna *inte* hade ställt frågan om avskiljande *villkorligt*, dvs så, att även medlemmar av det socialdemokratiska partiet kunde rösta emot och driva propaganda emot avskiljandet, så hade de norska arbetarna brutit mot internationalisternas plikt och hemfallit åt en trångsynt,

^{*} Se exempelvis den engelska boken av Gurvitj om invandringen och arbetarklassens läge i Amerika (*Immigration and Labor* [Immigration och arbete – Red]).

borgerlig norsk nationalism. Varför? Jo, därför att det var *bourgeoisin* och inte proletariatet som genomförde avskiljandet! Därför att den norska *bourgeoisin* (som varje annan) *alltid* söker så split mellan sitt lands och ett ”främmande” lands arbetare! Därför att vilket demokratiskt krav som helst (däribland även kravet på självbestämmande) för de medvetna arbetarna är *underordnat* socialismens högre intressen. Om exempelvis Norges avskiljande från Sverige säkert eller sannolikt hade betytt krig mellan Storbritannien och Tyskland, så hade de norska arbetarna *på grund därav* varit tvungna att vara mot avskiljandet. De svenska arbetarna hade haft rätt och möjlighet att i ett sådant fall agitera mot avskiljandet utan att upphöra att vara socialister, *endast* om de systematiskt, konsekvent och oavbrutet kämpat mot den svenska regeringen för Norges *frihet* att avskilja sig. I motsatt fall skulle de norska arbetarna och det norska folket *inte ha trott* och *inte kunnat* tro, att de svenska arbetarnas råd var uppriktigt.

Hela olyckan med självbestämmanderättens motståndare kommer sig av att de inskränker sig till döda abstraktioner och *fruktar* att grundligt analysera ett enda konkret exempel ur det levande livet. Mot vårt konkreta påpekande i teserna, att en ny polsk stat *nu* är fullkomligt ”genomförbar”, under förutsättning av en bestämd kombination av uteslutande militära, strategiska betingelser, har varken polackerna eller Kievskij gjort invändningar. Men ingen har velat *reflektera* över vad som följer av detta tysta erkännande av att vi har rätt. Härav framgår dock tydligt, att internationalisternas propaganda *inte kan vara* densamma bland ryssarna och bland polackerna, om den vill fostra både de förra och de senare till ”enhetlig aktion”. Den stor-ryske (och tyske) arbetaren är skyldig att ovillkorligen gå in för Polens frihet att avskilja sig, ty annars är han *nu i praktiken* Nikolaus II:s eller Hindenburgs lakej. Den polske arbetaren *kan endast* villkorligt vara för ett avskiljande, ty att (liksom fracy) spekulera i den ena eller andra imperialistiska *bourgeoisins* seger innebär att bli *dess* lakej. Att inte förstå denna skillnad, som är en förutsättning för internationalens ”monistiska aktion” är detsamma som att inte förstå varför revolutionära trupper måste marschera västerut från Nizjnij Novgorod och österut från Smolensk, ifall de vill företa en ”monistisk aktion” mot en tsaristisk armé, som befinner sig t ex i närheten av Moskva.

* *
*

För det andra förebrår oss vår nye anhängare av den dühringska monismen, att vi inte bekymrar oss om ”den fastaste organisatoriska sammanslutning mellan internationalens olika nationella sektioner” vid den sociala omvälvningen.

Under socialismen bortfaller självbestämmandet, skriver Kievskij, ty då bortfaller staten. Detta skrivs för att vederlägga oss! Men vi har ju på *tre* rader – de tre sista raderna i första paragrafen av våra teser – klart och tydligt sagt ut, att ”även demokratin är en statsform, som måste försvinna, när staten försvinner”. Just denna sanning upprepar Kievskij – naturligtvis för att ”vederlägga” oss – på *flera sidor* av sin § *r* (kapitel I) och han upprepar den dessutom i *förvrängd* form. ”Vi föreställer oss”, skriver han, ”och har alltid föreställt oss det socialistiska systemet som ett strikt demokratiskt [!?!] centraliserat ekonomiskt system, där staten som apparat för en del av befolkningens herravälde över en annan del försvinner.” Detta är virrighet, ty även demokratin är ”en del av befolkningens herravälde över en annan del”, *även* den är en stat. Vari statens *bortdöende* efter socialismens seger består och vilka förutsättningarna för denna process är, har författaren tydligen inte förstått.

Men det viktigaste är hans ”invändningar”, som hänför sig till den sociala revolutionens epok. Sedan han smädat oss med det högst förskräckliga uttrycket ”självbestämmandets talmudister”, säger författaren: ”Denna process [den sociala omvälvningen] tänker vi oss som en samfällid aktion av alla [!?!] länders proletärer, vilka utplånar den borgerliga [!?!] statens

gränser, river ned gränspålarna [oberoende av ”gränsernas utplånande”?], spränger [!!] den nationella gemenskapen och upprättar en klassgemenskap.”

”Talmudisternas” stränge domare får inte ta illa upp, att vi säger: här är det gott om fraser, men ingen ”tanke” alls kan upptäckas.

Den sociala omvälvningen kan inte vara en samfällad aktion av alla länders proletärer av den enkla orsaken, att flertalet av jordens länder och flertalet av dess befolkning antingen ännu inte ens nått en kapitalistisk utvecklingsnivå eller också befinner sig i början av den. Detta har vi sagt i § 6 av våra teser, och Kievskij har helt enkelt på grund av ouppmärksamhet eller av oförmåga att tänka ”inte märkt”, att det inte är för ro skull vi har tagit med denna paragraf, utan just för att vederlägga karikerande förvrängningar av marxismen. *Endast* Västeuropas och Nordamerikas framskridna länder är mogna för socialism, och i Engels’ brev till Kautsky (Sbornik Sotsial-Demokrata) kan Kievskij läsa en konkret illustration till denna – verkliga och inte bara utlovade – ”tanke”, nämligen att drömma om ”en samfällad aktion av *alla* länders proletärer” betyder att uppskjuta socialismen ad calendae graecas, dvs i all evighet.

Socialismen kommer inte att förverkligas genom samfällade aktioner av alla länders proletärer, utan av proletärerna i en minoritet av länder, vilka nått den *framskridna* kapitalismens utvecklingsnivå. Det är just bristen på insikt om detta, som förorsakat Kievskijs fel. I *dessa* framskridna länder (Storbritannien, Frankrike, Tyskland o a) är den nationella frågan för länge sedan löst, den nationella gemenskapen har för länge sedan överlevt sig själv och *objektivt* finns det inte ”allmänt nationella uppgifter”. Därför är det endast i *dessa* länder möjligt att nu ”spränga” den nationella gemenskapen och upprätta en klassgemenskap.

Annorlunda ligger det till med de outvecklade länderna, de länder som vi räknade upp (i § 6 av våra teser) i andra och tredje kolumnen, dvs hela östra Europa samt alla kolonier och halvkolonier. Här finns det – och detta är den allmänna regeln – *ännu* förtryckta och i kapitalistiskt avseende utvecklade nationer. I *dessa* nationer finns det *objektivt* fortfarande allmänt nationella uppgifter, just *demokratiska* uppgifter, uppgifter i samband med *avkastandet av en främmande nations ok*.

Engels anför Indien just som exempel på sådana nationer och säger, att Indien kan göra revolution mot socialismen när denna segrat, ty Engels stod fjärran från den löjliga imperialistiska ekonomismen, som inbillar sig, att när proletariatet segrat i de framskridna länderna, så kommer det ”av sig självt”, utan bestämda *demokratiska* åtgärder, att avskaffa det nationella förtrycket överallt och allestädes. Det segerrika proletariatet kommer att reorganisera de länder, där det har segrat. Det kan inte ske på en gång, och inte heller bourgeoisin kan ”besegras” på en gång. Detta framhävde vi avsiktligt i våra teser, och Kievskij har ånyo inte reflekterat över *varför* vi framhäver detta i samband med den nationella frågan.

De utvecklade och förtryckta nationerna kommer inte att vänta, inte upphöra att leva och inte att försvinna, medan proletariatet i de framskridna länderna störtar bourgeoisin och slår tillbaka dess kontrarevolutionära försök. När de utnyttjar t o m sådan, i jämförelse med den sociala revolutionen obetydlig kris för den imperialistiska bourgeoisin som kriget 1915 16, till att göra uppror (kolonierna, Irland), så är det ställt utom tvivel, att de i ännu högre grad kommer att utnyttja inbördeskrigets *stora kris* i de framskridna länderna till att göra uppror.

Den sociala revolutionen kan inte försiggå annorlunda än i form av en epok som förenar proletariatets inbördeskrig mot bourgeoisin i de framskridna länderna med en *hel rad* demokratiska och revolutionära rörelser, däribland nationella befrielseörelser, bland de utvecklade, efterblivna och förtryckta nationerna.

Varför? Jo, därför att kapitalismen utvecklas olikmässigt, och den objektiva verkligheten visar oss vid sidan av de högt utvecklade kapitalistiska nationerna en hel rad i ekonomiskt avseende svagt utvecklade eller helt outvecklade nationer. Kievskij har inte alls tänkt över de *objektiva* förutsättningarna för den sociala revolutionen med hänsyn till de olika ländernas ekonomiska mognad, och hans förebråelse, att *vi* ”spekulerar ut” var självbestämmanderätten skulle kunna tillämpas, är därför sannerligen riktad åt fel håll.

Med en iver, som vore värdig en bättre sak, upprepar Kievskij många gånger citat från Marx och Engels om att medlen till mänsklighetens befrielse från de ena eller andra sociala missförhållandena ”inte skall spekuleras ut i huvudet utan med huvudets hjälp upptäckas i förhandenvarande materiella förhållanden”. När jag läser dessa upprepade citat, kommer jag ofrånkomligen att tänka på ekonomisterna, sorgliga i åminnelse, vilka lika långtråkigt idisslade sin ”nya upptäckt” om kapitalismens seger i Ryssland. Kievskij vill ”slå” oss med dessa citat, emedan vi sägs spekulera ut förutsättningarna för tillämpningen av nationernas självbestämmande under den imperialistiska epoken! Men hos samme Kievskij läser vi följande ”oförsiktiga erkännande”:

”Redan enbart den omständigheten, att vi är emot [kursiverat av författaren] fosterlandsförsvaret, talar med all önskvärd tydlighet om att vi aktivt kommer att motsätta oss varje kuvande av ett nationellt uppror, emedan vi därigenom kommer att bekämpa vår dödsfiende – imperialismen.”
(Kap II, § r i Kievskijs artikel)

Man kan inte kritisera en bestämd författare, inte svara honom, om man inte ordagrant citerar åtminstone de viktigaste satserna i hans artikel. Men så snart vi ordagrant citerar blott en enda av Kievskijs satser, visar det sig alltid, att varenda sats hos honom innehåller två–tre fel eller tanklösheter, vilka förvanskar marxismen!

1. Kievskij har inte märkt, att även det nationella upproret är ett ”fosterlandsförsvaret”! Och likväl är den minsta lilla eftertanke tillräcklig för att övertyga var och en om att det verkligen förhåller sig just på detta vis, ty *varje* ”upprorisk nation” ”försvarar” sig mot den förtryckande nationen, försvarar sitt språk, sin hemort, sitt fädernesland.

Allt nationellt förtryck framkallar motstånd från folkets *breda massor*, och *tendensen* i varje motstånd från en nationellt förtryckt befolkning är nationellt uppror. När vi ofta observerar (särskilt i Österrike och Ryssland), att de förtryckta nationernas *bourgeois* bara pratar om nationellt uppror, men i verkligheten ingår reaktionära uppgörelser med den förtryckande nationens *bourgeois* bakom ryggen på sitt folk *och mot* det, så får i sådana fall de revolutionära marxisternas kritik inte riktas mot den nationella rörelsen, utan den måste riktas mot förflackningen, banaliseringen av denna och mot dess förvandling till gräl om småsaker. För övrigt är det många österrikiska och ryska socialdemokrater, som glömmer detta, och deras *berättigade* hat till det småaktiga, banala och ynkliga nationella grälet i stil med tvisterna och grälet om på vilket språk gatunamnen skall stå överst och nederst på gatuskyltarna får dem att inte ge sitt stöd åt den nationella kampen. Vi kommer inte att ”stödja” det republikanska komedispelet i något furstendöme à la Monaco eller ”republikanska” ”generals”-äventyr i Sydamerikas småstater eller på en eller annan ö i Stilla havet, men härav följer inte, att det är tillåtet för seriösa demokratiska och socialistiska rörelser att glömma parollen om republik. Vi hånar och måste håna det ynkliga nationella grälet och det nationella schackrandet mellan nationerna i Ryssland och i Österrike, men därav följer inte, att det skulle vara tillåtet att vägra stödja ett nationellt uppror eller varje allvarlig kamp, som omfattar hela folket, mot det nationella förtrycket.

2. Om nationella uppror är omöjliga under den ”imperialistiska epoken”, så har Kievskij ingen rätt att tala om dem. Om de är möjliga, så kommer alla hans ändlösa fraser om ”monism” och

om att vi ”spekulerar ut” exempel på självbestämmande under imperialismen osv, o d att gå upp i rök – alltsammans. Kievskij vederlägger sig själv.

Om ”vi” ”aktivt motsätter oss underkuvandet” av ”ett nationellt uppror” – ett fall som Kievskij ”*själv*” anser möjligt – vad betyder då det?

Det betyder, att *aktionen* blir tvåfaldig, ”dualistisk” för att använda den filosofiska termen lika olämpligt som vår författare använder den. a) För det första de nationellt förtryckta proletärernas och böndernas ”aktion” *tillsammans* med den nationellt förtryckta bourgeoisin mot den förtryckande nationen; b) för det andra ”aktionen” av proletariatet eller dess medvetna del inom den förtryckande nationen mot bourgeoisin och alla element inom den förtryckande nationen, som följer bourgeoisin.

Den oändliga mängden fraser mot det ”nationella blocket”, mot de nationella ”illusionerna”, mot nationalismens ”gift”, mot ”uppammandet av nationalhat” och annat liknande – fraser som Kievskij dukat upp – har visat sig vara tomma ord, ty när han råder de förtryckande nationernas proletariat (låt oss inte glömma, att författaren anser detta proletariat vara en betydande kraft) ”att aktivt motsätta sig ett nationellt upprors underkuvande”, *uppammar* han därmed nationalhat och *stöder* de förtryckta ländernas arbetares ”block med bourgeoisin”.

3. Om nationella uppror är möjliga under imperialismen, så är också nationella krig möjliga. I politiskt avseende finns det ingen betydande skillnad mellan dessa båda. Militärhistorikerna har fullkomligt rätt, när de räknar även upproren till krigen. Utan att tänka sig för har Kievskij riktat ett slag inte bara mot sig själv utan också mot Junius och gruppen Die Internationale, vilka förnekar *möjligheten* av nationella krig under imperialismen. Men detta förnekande är det enda tänkbara teoretiska underlaget för en uppfattning, som förnekar nationernas självbestämmande under imperialismen.

4. Ty vad är ett ”nationellt” uppror? Det är ett uppror, som strävar efter att skapa *politiskt* oberoende för den förtryckta nationen, dvs en *särskild* nationalstat.

Om den förtryckande nationens proletariat är en betydande kraft (som författaren förutsätter och måste förutsätta för imperialismens epok) *är då inte* detta proletariats beslutsamhet att ”aktivt motsätta sig underkuvandet av ett nationellt uppror” detsamma som *medverkan* till att skapa en särskild nationalstat? Naturligtvis!

Vår tappre förnekare av att självbestämmandet är ”genomförbart” har gått så långt att han påstår, att det medvetna proletariatet i de framskridna länderna måste *medverka* till att genomföra denna ”ogenomförbara” åtgärd!

5. *Varför* måste ”vi” ”aktivt motsätta oss” att ett nationellt uppror kuvas? Kievskij anför bara ett argument: ”Emedan vi kommer att bekämpa vår dödsfiende – imperialismen.” Hela styrkan i detta argument inskränker sig till ett *starkt* uttryck: ”dödsfiende”. Här, liksom överhuvudtaget, ersätter författaren argumentens styrka med pompösa och välljudande fraser, såsom ”att driva en påle genom bourgeoisins skälvande kropp” och liknande stilistiska grannlåtar i Aleksinskijs anda.

Men detta Kievskijs argument är *oriktigt*. Imperialismen är vår ”dödsfiende” i lika hög grad som kapitalismen. Så är det. Men ingen enda marxist glömmer, att kapitalismen är progressiv i förhållande till feodalismen och imperialismen progressiv i förhållande till den förmonopolistiska kapitalismen. Följaktligen har vi *inte* rätt att stödja varje kamp mot imperialismen. Reaktionära klassers kamp mot imperialismen kommer vi *inte* att stödja, reaktionära klassers uppror mot imperialismen och kapitalismen kommer vi *inte* att stödja.

Således, om författaren erkänner nödvändigheten av att bistå de förtryckta nationernas uppror (att "aktivt motsätta sig" underkuvandet betyder att stödja upproret), så erkänner författaren därmed det *progressiva* i det nationella upproret, det progressiva i att, ifall detta uppror har framgång, en särskild och ny stat bildas, nya gränser fastställs osv.

Författaren får bokstavligen *inte ett enda* av sina politiska resonemang att gå ihop!

Det irländska upproret år 1916, som ägde rum sedan våra teser publicerats i Vorbote nr 2, har för övrigt bevisat, att det inte var tomt prat att tala om möjligheten av nationella uppror till och med i Europa!

6. Övriga av Kievskij berörda och förvanskade politiska frågor

Vi förklarade i våra teser, att koloniernas frigörelse inte innebär någonting annat än nationernas självbestämmande. Européer glömmen ofta, att de koloniala folken *även* är nationer, men att tolerera en sådan "glömska" innebär att tolerera chauvinism.

Kievskij "invänder":

I den rena typen av kolonier "finns det inget proletariat i detta ords egentliga bemärkelse [slutet av § r i kap II]. För vem framförs då 'självbestämmandet'? För den koloniala bourgeoisin? För fellaherna? För bönderna? Naturligtvis inte. För *socialister* [kursiv av Kievskij] är det absurt att framföra parollen om självbestämmande beträffande kolonier, ty överhuvudtaget är det absurt att framföra arbetarpartiers paroller för länder, där det inte finns några arbetare."

Hur förfärligt vred Kievskij än är, som förklarar vår ståndpunkt vara "absurd", dristar vi oss likväl högaktningfullt att anmärka för honom, att hans argument är felaktiga. Endast ekonomisterna, osaliga i åminnelse, trodde att "arbetarpartiers paroller" var avsedda *blott* för arbetare.* Nej, dessa paroller är avsedda för hela den arbetande befolkningen, för hela folket. Med den demokratiska delen av vårt program vars betydelse Kievskij "överhuvudtaget" inte reflekterat över – riktar vi oss speciellt till hela folket och därför talar vi i denna del av programmet om "folket".†

Vi har sagt, att de koloniala och halvkoloniala folken omfattar 1 000 miljoner människor och Kievskij har inte bemödat sig att vederlägga detta mycket konkreta uttalande. Av de 1 000 miljonerna lever över 700 miljoner (Kina, Indien, Persien, Egypten) i länder, där det *finns* arbetare. Men även för de koloniala länder, där det inte finns några arbetare utan där det endast finns slavägare och slavar osv, är det långtifrån absurt utan *obligatoriskt* för varje marxist att föra fram "självbestämmandet". Med en smula eftertanke kommer Kievskij sannolikt att förstå detta, liksom han kommer att förstå, att "självbestämmandet" alltid är avsett "för" *två* nationer: den förtryckta och den *förtryckande*.

En annan av Kievskijs "invändningar":

"Beträffande kolonierna inskränker vi oss därför till en negativ paroll, dvs det krav socialisterna ställer på sina regeringar: 'Lämna kolonierna!'. Detta inom kapitalismens ram genomförbara krav skärper kampen mot imperialismen men strider inte mot utvecklingen, ty det socialistiska samhället kommer inte att ha kolonier."

Författarens oförmåga eller ovilja att ägna den minsta eftertanke åt politiska parollers teoretiska innehåll är direkt förbluffande! Blir saken annorlunda av att vi i stället för en

* Vi vill råda Kievskij att läsa om Martynov & Co:s skrifter från åren 1899-1901. Han kommer där att återfinna många av sina "egna" argument.

† Några kuriösa motståndare till "nationernas självbestämmande" kommer som invändning mot oss med argumentet att "nationerna" är delade i klasser! För dessa karikatyrer på marxister påpekar vi vanligen, att det i den demokratiska delen av vårt program talas om "folkets suveränitet".

teoretiskt exakt politisk term använder en agitationsfras? Att säga "Lämna kolonierna" innebär just att undvika en teoretisk analys och gömma sig bakom en agitationsfras! Varje agitator för vårt parti har, när han talar om Ukraina, Polen, Finland osv, rätt att säga "Lämna Finland osv" till tsarismen (till "sin regering"), men en intelligent agitator kommer att förstå, att det inte går att föra fram vare sig positiva eller negativa paroller endast för att "skärpa" kampen. Endast personer av Aleksinskijs typ kunde insistera på att den "negativa" parollen "Lämna den svarta duman" kunde rättfärdigas med strävan att "skärpa" kampen mot ett visst ont.

Skärpning av kampen är en tom fras av subjektivister, som glömmer, att marxismen fordrar att varje paroll skall rättfärdigas genom en exakt analys av den *ekonomiska* verkligheten, den *politiska* situationen och parollens *politiska* betydelse. Det är inte angenämt att behöva tugga om detta, men vad skall man göra då man blir tvingad till det?

Vi har tillräckligt lärt känna Aleksinskijs vana att avbryta en teoretisk diskussion om en teoretisk fråga med agitatoriska utrop. Men detta är en dålig vana. Det politiska och ekonomiska innehållet i parollen "Lämna kolonierna" är ett och enbart ett enda: frihet att avskilja sig för de koloniala nationerna, frihet att bilda en särskild stat! Om imperialismens *allmänna* lagar, såsom Kievskij tror, hindrar nationernas självbestämmande, gör det till en utopi, illusion etc, etc, så hur kan man då utan att sluta tänka göra ett undantag från dessa allmänna lagar för *de flesta* av världens nationer? Det är klart, att Kievskijs "teori" är en karikatyr på teori.

Varuproduktion, kapitalism och finanskapitalets förbindelsestrådar finns i det väldiga flertalet av de koloniala länderna. Hur kan man uppmana de imperialistiska staterna och deras regeringar att "lämna kolonierna", ifall detta *med tanke* på varuproduktionen, kapitalismen och imperialismen är ett "ovetenskapligt", "utopiskt" krav, "vederlagt" *även* av Lensch, Cunow o a?

Det finns inte ett spår av *tanke* i författarens resonemang!

Författaren har inte ägnat en tanke åt att koloniernas frigörelse är "ogenomförbar" *endast* i den meningen, att den är "ogenomförbar utan en rad revolutioner". Han har inte ägnat en tanke åt att den är genomförbar *i samband* med en socialistisk revolution i Europa. Han har inte ägnat en tanke åt att "det socialistiska samhället inte kommer att ha" *vare sig* kolonier eller förtryckta nationer *överhuvudtaget*. Han har inte ägnat en tanke åt att det i den av oss diskuterade frågan *inte* finns någon ekonomisk eller politisk skillnad mellan Rysslands "innehav" av Polen eller Turkestan. Han har inte ägnat en tanke åt att "det socialistiska samhället" vill "lämna kolonierna" *endast* i meningen att ge dem *rätt* att fritt avskilja sig men *absolut* inte i meningen att *rekommendera dem att avskilja sig*.

På grund av denna åtskillnad mellan frågan om rätt till avskiljande och frågan om vi rekommenderar ett avskiljande har Kievskij skällt oss för "taskspelare", och för att "vetenskapligt motivera" detta fördömande inför arbetarna skriver han:

"Vad skall då en arbetare tänka, som frågar en propagandist hur proletariatet bör ställa sig till frågan om samostijnost [dvs politisk självständighet för Ukraina] och får svaret: socialisterna kämpar för rätten att avskilja sig och gör propaganda mot avskiljande?"

Jag tror, att jag kan ge ett tämligen exakt svar på den frågan, nämligen att varje förnuftig arbetare kommer att tänka, att Kievskij *inte förmår tänka*.

Varje förnuftig arbetare "kommer att tänka": här har vi samme Kievskij som lär oss arbetare att ropa "Lämna kolonierna". Det innebär att vi storryska arbetare måste fordra av vår regering, att den skall ge sig iväg från Mongoliet, från Turkestan, från Persien medan de

brittiska arbetarna måste kräva, att den brittiska regeringen ger sig iväg från Egypten, från Indien, från Persien osv. Men innebär detta, att vi som proletärer vill avskilja oss från de egyptiska arbetarna och fellaherna, från de mongoliska eller turkestanska eller indiska arbetarna och bönderna? Innebär detta, att vi råder de arbetande massorna i kolonierna att ”avskilja sig” från det medvetna europeiska proletariatet? Inte alls. Nu som alltid går vi och kommer vi att fortsätta att gå in för det fastaste närmande och samgående mellan de medvetna arbetarna i de framskridna länderna och arbetarna, bönderna, slavarna i alla förtryckta länder. Vi har alltid rätt och kommer alltid att råda alla förtryckta klasser i alla förtryckta länder, däribland kolonierna, att *inte* avskilja sig från utan att så fast som möjligt närma sig oss och gå samman med oss.

När vi kräver av våra regeringar, att de skall ge sig iväg från kolonierna – eller för att använda en exakt politisk term och inte ett agitatoriskt utrop – att de *skall bevilja* kolonierna fullständig *frihet* till avskiljande, verklig *rätt till självbestämmande*, när vi själva absolut kommer att förverkliga denna rätt och ge denna frihet så snart vi erövat makten, så kräver vi detta av den nuvarande regeringen och vi *kommer att göra* detta, då vi själva blir regering, inte *alls* för att ”rekommendera” avskiljande utan i stället för att underlätta och påskynda det *demokratiska* närmandet och det *demokratiska* samgåendet mellan nationerna. Vi kommer att göra alla ansträngningar för att närma oss och gå samman med mongolerna, perserna, indierna, egyptierna, vi anser att det är vår plikt och att det ligger *i vårt intresse* att göra detta, ty annars blir socialismen i Europa *instabil*. Vi kommer att söka ge dessa folk, som är mer efterblivna och förtryckta än vi, ”osjälvisk kulturell hjälp”, för att använda de polska socialdemokraternas fina uttryck, dvs hjälpa dem att övergå till användning av maskiner, till lättare arbete, till demokrati, till socialism.

När vi kräver frihet till avskiljande för mongolerna, perserna, egyptierna och *alla* förtryckta och icke likaberättigade nationer utan undantag, så är det inte alls därför att *vi är anhängare* av att de skall *avskilja sig* utan *endast* därför att vi är anhängare av att närmandet och samgåendet inte skall ske med våld utan *fritt, frivilligt*. Det är den *enda* orsaken!

Och i detta avseende är den *enda* skillnaden mellan de mongoliska eller egyptiska bönderna och arbetarna och deras polska eller finländska motsvarigheter enligt vår uppfattning, att de sistnämnda är högt utvecklade människor, politiskt mer erfarna än storryssarna, ekonomiskt mer utbildade osv, och därför kommer de förmodligen *mycket snabbt* att övertyga sina folk, som nu med rätta avskyr storryssarna för den bödelsroll de spelar, om att det är oförnuftigt att utsträcka denna avsky till de *socialistiska* arbetarna och ett socialistiskt Ryssland, om att ekonomiska kalkyler, liksom internationalistisk och demokratisk instinkt och dito medvetande, fordrar att alla nationer snarast närmar sig varandra och går samman i ett socialistiskt samhälle. Eftersom polackerna och finländarna är kulturellt högtstående människor, kommer de med all sannolikhet att mycket snart bli övertygade om att detta resonemang är riktigt och Polens och Finlands avskiljande efter socialismens seger kommer endast att räcka mycket kort tid. De ojämförligt mindre kultiverade fellaherna, mongolerna och perserna kan avskilja sig för en längre tid, men vi skall söka förkorta den, såsom redan sagts, genom osjälvisk kulturell hjälp.

Det finns *inte* och kan *inte* finnas någon annan skillnad i vår inställning till polackerna och mongolerna. Det finns *inte* och kan *inte* finnas någon ”motsättning” mellan propagandan för nationernas frihet till avskiljande och den fasta beslutsamheten att förverkliga denna frihet när vi blir regering – och mellan propagandan för närmande och samgående mellan nationerna. –

– – – Det är enligt vår övertygelse vad varje förnuftig arbetare, varje verklig socialist, varje verklig internationalist ”kommer att tänka” om vår tvist med Kievskij.*

En grundläggande villfarelse går som en röd tråd genom Kievskijs hela artikel: varför propagera och – när vi kommer till makten – genomföra nationernas frihet till *avskiljande*, om hela utvecklingen rör sig i riktning mot *samgående* mellan nationerna? Av samma anledning, svarar vi, som vi propagerar och, när vi kommer till makten, kommer att genomföra proletariats diktatur, fast hela utvecklingen går mot avskaffande av en del av samhällets herravälde med våld över den andra delen. Diktatur är en samhällsdels herravälde över hela samhället och därtill ett herravälde, som direkt stöder sig på våld. Proletariats diktatur är nödvändig för att störta bourgeoisin och slå tillbaka dess kontrarevolutionära försök, eftersom proletariatet är den enda heltigenom revolutionära klassen. Frågan om proletariatets diktatur har sådan vikt, att den som förnekar den eller endast erkänner den i ord inte kan vara medlem i socialdemokratiska partiet. Men det går inte att förneka, att det i enskilda fall, som undantag, exempelvis i någon liten stat, sedan en stor grannstat genomfört den sociala revolutionen, är *möjligt* att bourgeoisin fredligt avträder makten, om den blir övertygad om att det är hopplöst att göra motstånd och föredrar att behålla huvudet. Avsevärt sannolikare är det naturligtvis att socialismen *inte* heller i småstater kommer att genomföras utan inbördeskrig och därför måste den internationalistiska socialdemokratins *enda* program vara att erkänna ett sådant krig, även om våld mot människor inte motsvarar vårt ideal. Detsamma gäller mutatis mutandis (med vederbörliga förändringar) också nationerna. Vi är anhängare av deras samgående, men från ett samgående med våld, från annexioner kan det *för närvarande* inte finnas någon övergång till frivilligt samgående utan frihet till avskiljande. Vi erkänner – och alldeles riktigt – den ekonomiska faktorns dominans, men att tolka den som Kievskij gör innebär att hemfalla åt en karikatyr på marxismen. Inte heller trusterna, inte heller bankerna under den moderna imperialismen är, även om de är lika ofrånkomliga under den utvecklade kapitalismen, lika i sin konkreta form i olika länder. En ännu större skillnad finns det, trots att de i huvudsak är homogena, mellan de politiska formerna i de framskridna imperialistiska länderna – Amerika, Storbritannien, Frankrike och Tyskland. Samma mångfald kommer att framträda också på den väg, som mänskligheten kommer att tillryggalägga från den nuvarande imperialismen till morgondagens socialistiska revolution. Alla nationer kommer att nå fram till socialismen, det är oundvikligt, men de kommer inte att göra det på alldeles samma sätt, var och en kommer att ge något av sitt eget åt den ena eller andra formen av demokrati, åt den ena eller andra varianten av proletariatets diktatur, åt den ena eller andra takten i de socialistiska omdaningarna av samhällslivets olika sidor. Teoretiskt finns det inget primitivare och praktiska löjligare än att ”i den historiska materialismens namn” i *detta* avseende föreställa sig framtiden i en monotont grå färg: detta skulle vara suzdalkludd, inget annat. Och även om verkligheten visade, att endast 1/500 av de förtryckta nationerna *före* det socialistiska proletariatets första seger kommer att befria sig och avskilja sig, att *före* det socialistiska proletariatets sista seger på jorden (dvs under omkastningarna i den redan inledda socialistiska

* Synbarligen har Kievskij helt enkelt *upprepat* parollen ”Lämna kolonierna” efter några tyska och nederländska marxister utan att ägna en tanke vare sig åt denna parolls teoretiska innehåll och betydelse eller åt Rysslands speciella särdrag. En nederländsk eller en tysk marxist är det – i viss grad – förlåtligt om han begränsar sig till parollen ”Lämna kolonierna”, ty för det första är för de flesta västeuropeiska länderna det *typiska* fallet av nationsförtryck just koloniförtrycket och för det andra har i de västeuropeiska länderna begreppet ”koloni” en särskilt klar, åskådlig och vital betydelse.

Men i Ryssland? Dess särdrag är just, att skillnaden mellan ”*våra*” kolonier och ”*våra*” förtryckta nationer är oklar, icke konkret och icke vital!

Lika förlåtligt som det är för exempelvis en på tyska skrivande marxist att glömma *detta* särdrag hos Ryssland, lika oförlåtligt är detta för Kievskij. För en rysk socialist, som inte bara vill *upprepa* utan också tänka, borde det stå klart, att det beträffande Ryssland är särskilt absurt att göra någon väsentlig skillnad mellan förtryckta nationer och kolonier.

revolutionen) även endast 1/500 av de förtryckta nationerna kommer att avskilja sig och det för mycket kort tid, så skulle vi *även* i detta fall teoretiskt och praktisk-politiskt ha rätt, när vi redan nu råder arbetarna att inte över tröskeln till sina socialdemokratiska partier släppa de socialister i de förtryckande nationerna, som inte erkänner och inte propagerar alla förtryckta nationers frihet till avskiljande. Ty i verkligheten vet vi inte och kan vi inte veta hur många förtryckta nationer som i praktiken behöver avskilja sig för att ge sitt bidrag till mångfalden av demokratins *former* och *formerna* för övergången till socialismen. Men vi vet, ser och förnimmar dagligen att förnekande av friheten till avskiljande nu är teoretiskt falskt från början till slut och i praktiken innebär servilitet mot chauvinisterna i de förtryckande nationerna.

”Vi framhåller”, skriver Kievskij i en fotnot till det av oss anförda stället, ”att vi helt stöder kravet ‘mot våldsannexioner’ ...”

Författaren svarar inte ett knyst på vårt absolut bestämda uttalande, att ett sådant ”krav” är liktydigt med att erkänna självbestämmandet, att det inte går att riktigt definiera begreppet ”annexion” utan att relatera det till självbestämmandet! Han tror förmodligen att det i en diskussion räcker med att ställa upp satser och krav men att de inte behöver bevisas!

”... Överhuvudtaget accepterar vi helt en rad krav, som skärper proletarietets medvetande mot imperialismen i deras negativa formulering”, fortsätter han, ”men det finns ingen möjlighet att utarbeta motsvarande positiva formuleringar på basis av det existerande systemet. Mot krig, men inte för en demokratisk fred ...”

Det är oriktigt, från första ordet till det sista. Författaren har läst vår resolution om ”pacifismen och fredsparollen” (s 44f i broschyren Socialismen och kriget) och tycks även gilla den, men han har uppenbarligen inte förstått den. Vi är *för* en demokratisk fred och varnar endast arbetarna för bedrägeriet, att den skulle vara möjlig under nuvarande, borgerliga regeringar, ”utan en rad revolutioner”, såsom det sagts i resolutionen. Vi har förklarat, att det är ett vilseledande av arbetarna att ”abstrakt” förkunna fred, dvs att *inte* räkna med den verkliga klassnaturen eller nogare den imperialistiska naturen hos de *nuvarande* regeringarna i de krigförande länderna. Vi förklarade bestämt i teserna i tidningen Sotsial-Demokrat (nr 47), att vårt parti, om revolutionen skulle föra det till makten redan under nuvarande krig, omedelbart skulle föreslå alla krigförande länder en demokratisk fred.

Kievskij, som försäkrar sig och andra, att han ”endast” är emot självbestämmandet, men alls inte emot demokrati i allmänhet, har gått så långt att han påstår, att vi ”inte är för en demokratisk fred”. Är inte detta kuriöst?

Det är överflödigt att uppehålla sig vid vart och ett av de exempel Kievskij anför i fortsättningen, ty det lönar sig inte att slösa utrymme på att vederlägga fel, som i logiskt avseende är så naiva att de får varje läsare att le. Socialdemokratin har inte och kan inte ha en enda ”negativ” paroll, som endast skulle tjäna till att ”skärpa proletarietets medvetande mot imperialismen” utan att samtidigt ge ett positivt svar på *hur* socialdemokratin kommer att lösa motsvarande fråga, då den själv kommer till makten. En ”negativ” paroll, som inte är förknippad med en bestämd positiv lösning, ”skärper” inte utan avtrubbar medvetandet, ty en sådan paroll är tomt prat, blott ett skrik och en innehållslös deklamation.

Kievskij förstår inte skillnaden mellan paroller, som ”förnekar” eller brännmärker *politiska* och *ekonomiska* onda ting. Denna skillnad är att vissa ekonomiska onda ting är utmärkande för kapitalismen överhuvudtaget, oavsett den politiska överbyggnaden, att det är ekonomiskt *omöjligt* att eliminera dessa onda ting utan att eliminera kapitalismen. Inget enda exempel på att de eliminerats kan anföras. Politiska onda ting däremot består i avvikelser från demokratismen, som är ekonomiskt fullt möjlig ”på det rådande systemets grund”, dvs under

kapitalismen och som undantag genomförs under den, delvis i en stat och delvis i en annan. Alltid visar det sig, att författaren inte har förstått just de allmänna betingelserna för genomförbarheten av demokratin överhuvudtaget!

Detsamma gäller skilsmässofrågan. Vi erinrar läsaren om att denna fråga i diskussionen om den *nationella* frågan för första gången ställdes av Rosa Luxemburg. Hon uttalade den riktiga uppfattningen, att om vi försvarar autonomi inom en stat (ett område eller landskap osv), så måste vi som centralistiska socialdemokrater överlåta lösningen av de viktigaste statliga frågorna – dit lagstiftningen om *skilsmässa* hör – åt den centrala statsmakten, åt det centrala parlamentet. Skilsmässoexemplet visar åskådligt, att det inte går att vara demokrat och socialist utan att nu kräva fullständig frihet till skilsmässa, emedan avsaknaden av denna frihet är ett ytterligare förtryck av det förtryckta könet, kvinnan, fastän det alls inte är svårt att förstå, att erkännande av *friheten* att lämna sin man inte är en *inbjudan* till alla hustrur att göra det!

Kievskij ”invänder”:

”Hur skulle denna rätt [till skilsmässa] se ut ifall hustrun i *dessa* fall [när kvinnan vill lämna mannen] *inte* skulle kunna förverkliga den? Eller ifall detta förverkligande berodde på *tredje* persons vilja eller ännu värre på viljan hos dem som gör anspråk på denna hustrus ‘hand’? Skulle vi då eftersträva att en *sådan* rätt proklamerar? Givetvis inte!”

Denna invändning visar komplett oförståelse för relationen mellan demokrati *i allmänhet* och kapitalism. Sådana förhållanden som gör det omöjligt för de förtryckta klasserna att ”förverkliga” sina demokratiska rättigheter förekommer under kapitalismen inte som enskilda fall utan som en typisk företeelse. Rätten till skilsmässa förblir i de flesta fall ogenomförbar under kapitalismen, ty det förtryckta könet är nedtryckt ekonomiskt, ty kvinnan förblir under kapitalismen hur demokratin än är utformad en ”hemslovinn”, en slavinn som är inspärrad i sovrummet, barnkammaren och köket. Rätten att välja ”sina” folkdomare, ämbetsmän, lärare, nämndemän etc är likaledes i de flesta fall ogenomförbar under kapitalismen på grund av att arbetarna och bönderna är ekonomiskt nedtryckta. Detsamma gäller den demokratiska republiken: vårt program ”proklamerar” den som ”folkets suveränitet”, fastän alla socialdemokrater utmärkt väl vet, att under kapitalismen leder den mest demokratiska republik endast till bourgeoisins bestickning av ämbetsmännen och till en allians mellan börs och regering.

Blott personer som är helt oförmögna att tänka eller helt okunniga om marxismen drar av detta slutsatsen: alltså är republiken ingenting värd, friheten till skilsmässa ingenting värd, demokratin ingenting värd, nationernas självbestämmande ingenting värt! Men marxister vet, att demokratin inte undanröjer klassförtrycket, den gör endast klasskampen direktare, bredare, öppnare och skarpare och det är vad vi behöver. Ju fullständigare rätten till skilsmässa blir, desto klarare blir det för kvinnan, att det inte är rättslöshet utan kapitalismen som är orsaken till hennes ”hemsloveri”. Ju mer demokratiskt statssystemet blir, desto klarare blir det för arbetarna, att det inte är rättslöshet utan kapitalismen som är roten till det onda. Ju fullständigare det nationella likaberättigandet blir (det är *inte* fullständigt utan frihet till avskiljande), desto klarare blir det för arbetarna i en förtryckt nation, att det inte är rättslöshet utan kapitalismen som är det grundläggande onda. Och så vidare.

Det måste sägas om och omigen: det är pinsamt att behöva tugga om marxismens elementa, men vad skall man göra, när Kievskij inte känner till dem?

Kievskij resonerar om skilsmässa ungefär som Semkovskij, en av OK:s utlandssekreterare, resonerade i paristidningen Golos, om jag minns rätt. Det är sant, resonerade han, att friheten

till skilsmässa inte är en inbjudan till alla hustrur att lämna sina män, men om det bevisas för hustrun, att alla män är bättre än er man, madame, så kommer det på ett ut!!

När Semkovskij resonerade på det viset, glömde han bort, att narraktighet inte är en överträdelse av en socialists och demokrats förpliktelser. Om Semkovskij började övertyga en hustru om att alla andra gifta män är bättre än hennes man, skulle ingen betrakta detta som en överträdelse av en demokrats förpliktelser; det man på sin höjd skulle säga vore: inget stort parti utan stora narrar! Men om det skulle falla Semkovskij in att försvara och kalla för demokrat en person, som förnekade friheten till skilsmässa och exempelvis appellerade till domstol eller polis eller kyrka mot sin hustru, som är på väg att lämna honom, så är vi övertygade om att *även* majoriteten av Semkovskijs kolleger i utlandssekretariatet, även om de är dåliga socialister, skulle vägra att solidariser sig med honom!

Både Semkovskij och Kievskij avslöjade i sin ”diskussion” om skilsmässan att de inte förstod frågan och kringgick sakens väsen: rätten till skilsmässa är, liksom *alla* demokratiska rättigheter utan undantag, svår att genomföra under kapitalismen, den har en villkorlig, begränsad, formell och snäv karaktär, men likväl kommer ingen anständig socialdemokrat att anse dem som förnekar denna rätt vara socialister eller ens demokrater. Men detta är ju hela kärnan. *Hela* ”demokratin” består i proklamerande och förverkligande av ”rättigheter”, som är ytterst ringa och ytterst villkorligt genomförbara under kapitalismen. Men socialismen är *omöjlig* om de inte proklameras, om det inte kämpas för att införa dem nu, omedelbart, om inte massorna fostras i denna kamps anda.

Eftersom Kievskij inte förstått detta, har han i sin artikel också kringgått den huvudfråga, som hör till hans speciella tema, nämligen frågan: *hur* kommer vi socialdemokrater att avskaffa det nationella förtrycket? Kievskij har nöjt sig med fraser om att världen kommer att ”bada i blod” osv (vilket absolut inte har med saken att göra). Egentligen finns bara en sak kvar: den socialistiska revolutionen kommer att lösa allt! Eller som anhängarna av Kievskijs åsikter ibland säger: självbestämmandet är omöjligt under kapitalismen och överflödigt under socialismen.

Teoretiskt är detta en orimlig och praktisk-politiskt en chauvinistisk åsikt. Denna åsikt innebär, att man inte förstår demokratins betydelse. Utan demokrati är socialismen omöjlig i dubbel bemärkelse: (1) det går inte för proletariatet att genomföra den socialistiska revolutionen, ifall det inte förbereder sig till den genom att kämpa för demokratin; (2) det går inte för den segerrika socialismen att behålla sin seger och föra mänskligheten till statens bortdöende om inte demokratin helt genomförs. När man säger, att självbestämmandet är överflödigt under socialismen, så är detta därför samma struntprat, samma hopplösa förvirring som om någon skulle säga, att demokratin är överflödig under socialismen.

Självbestämmandet är *inte mera* omöjligt under kapitalismen än demokratin överhuvudtaget och i *samma grad* överflödigt under socialismen som demokratin överhuvudtaget.

Den ekonomiska omvälvningen skapar de erforderliga förutsättningarna för att avskaffa *alla* typer av politiskt förtryck. Just därför är det ologiskt, är det oriktigt att nöja sig med en hänvisning till den ekonomiska omvälvningen, när frågan gäller hur det nationella förtrycket skall avskaffas. Det kan inte avskaffas utan den ekonomiska omvälvningen. Det stämmer. Men att begränsa sig till detta innebär att hemfalla åt löjlig och ömklig imperialistisk ekonomism.

Nationellt *likaberättigande* måste genomföras; lika ”rättigheter” för alla nationer måste proklameras, formuleras och genomföras. *Alla* är överens om detta, utom måhända Kievskij. Men här reser sig just den fråga som kringgås: är inte förnekande av *rätten* till en egen nationalstat ett förnekande av likaberättigandet?

Naturligtvis förhåller det sig så. Och den konsekventa, dvs den socialistiska demokratin proklamerar, formulerar och genomför denna rätt. Utan denna finns det ingen väg till att nationerna fullständigt och frivilligt skall närma sig varandra och gå samman.

7. Avslutning. Aleksinskijmetoder

Vi har bara analyserat en del av Kievskijs resonemang. Att analysera *alla* skulle fordra en fem gånger så lång artikel som denna, ty det finns inte ett enda riktigt resonemang hos Kievskij. Det som är *riktigt* är – om det inte är fel i siffrorna – enbart en fotnot, som ger siffror om bankerna. Allt det övriga är en omöjlig härva av förvirring, späckad med sådana fraser som ”att driva en påle genom den skälvande kroppen”, ”vi skall inte bara sitta till doms över de segerrika hjältarna utan också döma dem att dö och försvinna”, ”i de grymmaste konvulsioner kommer en ny värld att födas”, ”det kommer inte att bli fråga om urkunder och rättigheter, inte om att proklamera folkens frihet utan om att upprätta verkligt fria relationer, om att förstöra det sekellånga slaveriet, om att avskaffa det sociala förtrycket i allmänhet och det nationella förtrycket i synnerhet” osv, osv.

Dessa fraser skyler över och uttrycker två ”saker”: för det första grundar de sig på ”idén” om *imperialistisk ekonomism*, en lika vanställd karikatyr på marxismen, en lika total brist på insikt i socialismens förhållande till demokratin som ekonomis-men, osalig i åminnelse, innebar åren 1894-1902.

För det andra ser vi i dessa fraser tydligt en upprepning av Aleksinskijns metoder. Detta måste man särskilt uppehålla sig vid, ty Kievskij har byggt upp en hel paragraf i sin artikel (kap II, § f: Judarnas särställning) *uteslutande* på dessa metoder.

Redan på Londonkongressen 1907 distanserade sig bolsjevikerna vid flera tillfällen från Aleksinskij, då han som svar på teoretiska argument poserade som agitator och ropade ut välklingande, men helt irrelevanta, fraser mot något slags exploatering och förtryck. ”Nå, nu börjar skrikandet igen”, brukade våra ombud säga i sådana fall. Och ”skrikandet” medförde inget gott för Aleksinskij.

Precis samma ”skrikande” hör vi hos Kievskij. Eftersom han inte vet vad han skall svara på den rad av teoretiska frågor och överväganden, som ställts i teserna, intar han posen som agitator och börjar skrika ut fraser om förtrycket mot judarna, fastän det står klart för var och en som i någon mån kan tänka, att vare sig judefrågan i allmänhet eller Kievskijns alla ”skrik” under inga omständigheter har det minsta med ämnet att göra.

Aleksinskijmetoder kan inte leda till något gott.

Skrivet i augusti-oktober 1916

Publicerat ffg i tidskriften *Zvezda* nr 1 och 2/1924

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 30, s 77-130